

Utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u Republici Hrvatskoj

Barišić, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:379971>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u ugostiteljstvu i turizmu, Opatija

Preddiplomski sveučilišni studij

LAURA BARIŠIĆ

**Utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u Republici
Hrvatskoj**

**The impact of the introduction of the euro as the official currency
on tourism in the Republic of Croatia**

Završni rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u ugostiteljstvu i turizmu, Opatija

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer: Menadžment u hotelijerstvu

LAURA BARIŠIĆ

**Utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u Republici
Hrvatskoj**

**The impact of the introduction of the euro as the official currency
on tourism in the Republic of Croatia**

Završni rad

Kolegij: **Financijski menadžment**

Student: **Laura Barišić**

Mentor: **dr.sc. Goran Karanović**

Matični broj: **ps24879/19**

Opatija, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Laura Barišić

(ime i prezime studenta)

ps24879/19

(matični broj studenta)

Utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u Republici Hrvatskoj

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 09. rujna 2024.

Potpis studenta

Sažetak

Republika Hrvatska je ušla u članstvo Europske unije na dan 01. srpnja 2013. godine i time se obvezala na uvođenje eura kao službene valute. Isto je i ispunila tijekom prošle godine, odnosno euro je važeći kao službena nacionalna valuta u RH od 01. siječnja 2023. godine. Premda se nakon uvođenja eura očekuju mnogobrojni pozitivni učinci istoga za gospodarstvo naše zemlje, pa tako onda i za turizam, odnosno turistički sektor, u samoj javnosti postoje strahovi od raznih negativnih učinaka. Primarni ciljevi postojanja jedne zajedničke valute na području EU su: jača povezanost, nesmetano kretanje ljudi i dobara, stabilniji i brži rast gospodarskih sustava, te rast broja radnih mjesta i investicija u zemljama članicama. Za brzu i djelotvornu zamjenu vlastite valute u euro su definirane i određene smjernice od same EU-e. One su iznimno bitne za sami turistički sektor, jer služe kao pomoć svim poslovnim subjektima u jednostavnijoj prilagodbi na čitavi proces zamjene valute. Za okončanje procesa prilagodbe i donošenje nekih zaključaka je još prerano, pošto se euro kao službena nacionalna valuta u RH koristi vrlo kratko. Dodatnu nesigurnost koja vlada među građanima EU je donijela i postojeća inflacija, ali i ratna zbivanja na području Ukrajine.

Ključne riječi: euro, valuta, gospodarstvo, turizam

Abstract

The Republic of Croatia became a member of the European Union on July 1, 2013, thereby committing to the introduction of the euro as a common currency. It fulfilled the same during last year, that is, the euro is valid as the official national currency in the Republic of Croatia from January 1, 2023. Although after the introduction of the euro, numerous positive effects are expected for the economy of our country, and thus also for tourism, that is, the tourism sector, the public itself has fears of various negative effects. The primary goals of having a common currency in the EU are stronger connectivity, unhindered movement of people and goods, more stable and faster growth of economic systems, and growth in the number of jobs and investments in member countries. For a quick and effective exchange of one's own currency into the euro, the EU itself has defined certain guidelines. They are extremely important for the tourism sector itself, as they help all business entities to more easily adapt to the entire process of currency exchange. It is still too early to complete the adjustment process and draw some conclusions, since the euro as the official national currency in the Republic of Croatia has been used for a very short time. The existing inflation, as well as war events in the territory of Ukraine, have brought additional insecurity among EU citizens.

Keywords: euro, currency, economy, tourism

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Povijest eura kao jedinstvene europske valute.....	3
2.1. Nastanak eura kao valute.....	4
2.2. Pregled pridruživanja zemalja euro-području do današnjeg dana.....	5
3. Uvjeti, kriteriji i troškovi uvođenja eura kao službene valute.....	8
3.1. Stabilnost cijena.....	9
3.2. Javne financije.....	9
3.3. Tečaj.....	10
3.4. Dugoročne kamatne stope.....	10
3.5. Drugi relevantni činitelji.....	11
3.6. Troškovi.....	12
4. Prednosti i nedostaci uvođenja eura kao službene valute.....	14
4.1. Prednosti uvođenja eura kao službene valute.....	15
4.1.1. Otklon valutnog rizika.....	15
4.1.2. Smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize.....	16
4.1.3. Niži transakcijski troškovi.....	16
4.1.4. Smanjenje troškova zaduživanja i premije rizika.....	17
4.1.5. Ostale prednosti.....	18
4.2. Nedostaci uvođenja eura kao službene valute.....	19
4.2.1. Gubitak samostalnosti monetarne politike.....	19
4.2.2. Porast razine cijena zbog konverzije.....	20
4.2.3. Ostali nedostaci.....	21
5. Utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u RH.....	24
5.1. Primjeri drugih turističkih zemalja članica EU koje su uvele euro.....	25
5.2. Pozitivni učinci s mogućnošću utjecaja na turizam.....	26
5.2.1. Povećanje razine investicija u zemlji.....	27
5.2.2. Jednostavnija robna razmjena.....	28
5.2.3. Pozitivni učinci za poduzetnike.....	31
5.2.4. Ostali pozitivni učinci za turizam u RH.....	32
5.3. Negativni učinci s mogućnošću utjecaja na turizam.....	33
5.3.1. Rast inflacije.....	34

5.3.2. Ostali negativni učinci za turizam u RH	36
6. Anketa o percepciji turista po pitanju uvođenja eura kao službene valute u RH.....	38
7. Zaključak.....	43
Bibliografija	45
Popis ilustracija	48
Popis tablica	49
Popis grafikona.....	50

1. Uvod

Republika Hrvatska je euro kao službenu valutu uvela 01. siječnja 2023. godine i time postala 20. punopravna članica euro-područja. Euro se kao valuta ističe kao jedan od temeljnih simbola europske integracije. Glavni cilj uvođenja takve, odnosno zajedničke valute je produbljivanje povezanosti između država članica i pospješivanje iskorištavanja svih prednosti jedinstvenog tržišta uz slobodu kretanja ljudi, usluga, robe i kapitala. Uz to, eurom se uklanjaju transakcijski troškovi, dokidaju međuvalutne promjene unutar euro-područja, smanjuje izloženost valutnom riziku i olakšava cjelokupan proces trgovanja među državama članicama, te povećava otpornost njihovog gospodarstva na različite krize. Sumirajući sve prethodno rečeno, može se zaključiti kako će euro pridonijeti stabilnijem gospodarskom rastu i prilikama, novim radnim mjestima i većim investicijama u RH.

Ako se promatra utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u RH, može se reći kako će ta promjena donijeti višestruke i uglavnom pozitivne utjecaje na ovu granu, odnosno segment gospodarstva naše zemlje. Dakle, naši brojni inozemni gosti od početka ove godine neće imati nikakve troškove konverzije, lakše će se snalaziti u iskazanim cijenama, a tu je onda i, općenito promatrana, daleko veća transparentnost. Pozitivni utjecaj uvođenja ove, nove valute zasigurno će biti i poboljšanje poslovnih procesa između inozemnih i domaćih turističkih subjekata, kao i važnost geopolitičkog konteksta, te pravo naše zemlje na izravno sudjelovanje u oblikovanju i provedbi zajedničke monetarne politike na razini EU.

Strukturu ovog rada čini sveukupno sedam poglavlja, a ona su, naravno, zajednički povezana. Opseg rada je 50 stranica.

Uvod je početno poglavlje u kojemu se pruža kratak pregled tematike ovoga završnoga rada, odnosno ono o čemu će se kasnije pisati.

Povijest eura kao jedinstvene europske valute je drugo po redu poglavlje, a u njemu se istražuje povijesni razvoj eura, od njegovih početaka do današnjeg statusa zajedničke valute EU.

Uvjeti, kriteriji i troškovi uvođenja eura kao službene valute je dio rada u kojemu se analiziraju uvjeti i kriteriji koje zemlje moraju ispuniti za uvođenje eura, te tome pripadajući troškovi.

Prednosti i nedostaci uvođenja eura kao službene valute je poglavlje u kojemu se razmatraju glavne prednosti i nedostaci uvođenja eura, kako za ekonomiju, tako i za društvo.

Utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u Republici Hrvatskoj je peto po redu poglavlje u ovome radu, a u njemu se ispituje na koji to način uvođenje eura može utjecati na turistički sektor u našoj zemlji.

Anketa o percepciji turista po pitanju uvođenja eura kao službene valute u RH je poglavlje u kojemu se provodi jedno anketno istraživanje o percepciji turista po pitanju uvođenja eura kao službene valute u našoj zemlji. Samo istraživanje je provedeno anketiranjem zatečenih turista na području grada Opatije.

Zaključak je završno poglavlje u kojemu se sveobuhvatno zaključuje sve prethodno napisano, te izneseno u samoj obradi tematike rada.

2. Povijest eura kao jedinstvene europske valute

„Osnivanjem Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ/ECSC na engleskom, kao *European Coal and Steel Community*) Pariškim ugovorom, dana 18. travnja 1951. godine, napravljen je određen prvi korak prema stvaranju jedinstvenog tržišta na europskom kontinentu, što je kasnije dovelo do uvođenja jedne jedinstvene valute.“¹ Zemlje osnivačice navedene zajednice bile su: Francuska, Belgija, Luksemburg, Italija, Nizozemska i tadašnja Zapadna Njemačka. Osnovna ideja iza osnivanja bila je stvaranje zajedničkog tržišta za ugljen i čelik, izuzimajući ih iz bilo kakve nacionalne nadležnosti. Međutim, neki primarni cilj opisanog ujedinjenja zemalja bio je sprječavanje daljnjih ratova između Francuske i Njemačke, što se trebalo postići integracijom industrije ključne za vođenje spomenutog rata, čime bi se očuvao mir na teritorijalnom području europskog kontinenta.

Osnivanje ove zajednice je rezultiralo gospodarskim uspjehom za sve države članice pa su iste nedugo zatim, odnosno 1957. godine još više prilagodile svoju ekonomsku politiku, te shodno tome osnovala Europsku zajednicu za atomsku energiju (EURATOM) i Europsku ekonomsku zajednicu (EEZ). Ovim činom u potpunosti su ukinute sve dotad aktualne trgovinske prepreke i stvoreno jedno jedinstveno (zajedničko) tržište s kojim se doprinijelo integraciji cjelokupnog gospodarstva na europskom kontinentu.

„Nadalje, u 1970. godini je Pierre Werner, tadašnji premijer Luksemburga, uz zalaganje čelnih ljudi u Europi izradio izvješće na osnovi kojeg se definirala strategija za stvaranje ekonomske i monetarne unije (EMU).“² Shodno svemu tomu, odmah zatim su stvoreni i europski monetarni sustav i europska valutna jedinica (engl. ECU, *European Currency Unit*). Ustvari je to rada bila obračunska jedinica, pošto su sve zemlje članice dogovorno još uvijek zadržale vlastite valutne jedinice, u domeni raspona varijabilnosti cijena. „Sama vrijednost europske valutne, odnosno obračunske jedinice formirana je na osnovi košarice valuta zemalja koje su bile članice EMU-a, gdje je najznačajniji utjecaj imala njemačka marka s iznimno visokim udjelom od čak 30,0%. Opisani događaji, odnosno postupci smatraju se početnim fazama u stvaranju tzv. europskog tečajnog mehanizma u 1979. godini.“³

¹ Euro – Povijest i svrha eura (2023). Europska unija, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 06.02.2023.)

² Kandžija, V. i Host, A. (2001): Europski monetarni sustav. Ekonomski pregled, 52. Hrvatsko društvo ekonomista. Zagreb, str. 11-12

³ Euro at 20 (2023). Europska unija, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 07.02.2023.)

Radi uspjeha i svih pozitivnih stvari koje je donijelo stvaranje europskog monetarnog sustava, među zemljama članicama EU nastavilo se s raspravama o načinima za poboljšanje ekonomske i monetarne politike na europskom kontinentu. Tu se u predstojećim godinama iznimno isticao Jacques Delors, tadašnji predsjednik Europske komisije (osmi po redu), koji je ovu dužnost pri tome obnašao čak tri mandata. Na njegovu inicijativu je 1989. godine osnovan i tzv. „Delorsov odbor“, čiji je primarni cilj bio stvaranje jedinstvene europske valute, na osnovi čega je na kraju i stvoren sam euro.

2.1. Nastanak eura kao valute

U početnim fazama nastanka EMU-a, koja je započela 01. srpnja 1990. godine, ukinuta su sva moguća ograničenja u domeni kretanja kapitala među zemljama članicama. Shodno tome, EEZ je dodijeljen osnovni zadatak savjetovanja zaduženih osoba u zemljama članicama o njihovim monetarnim politikama, te usklađivanja istih kako bi se ostvarila stabilnost cijena. Nakon toga, 1992. godine je u Maastrichtu u Nizozemskoj potpisan novi „Ugovor o Europskoj uniji“ (poznat još i pod nazivom „Ugovor iz Maastrichta“). Potpisivanju ovoga ugovora prisustvovali su svi europski čelnici, a on je sadržavao sve opće odredbe nužne za provođenje EMU-a, te sve uvjete i kriterije koje će svaka zemlja članica morati ispuniti da bi se uvela jedinstvena, tj. zajednička valuta za čitavo područje EU.

Nedugo zatim, odnosno tijekom 1994. godine je u Frankfurtu u Njemačkoj osnovan Europski monetarni institut (EMI), što predstavlja drugu fazu EMU-a. Međutim, jedna od odgovornosti EMI-a još uvijek tada nije bila provedba monetarne politike u EU, nego su to i dalje obavljala nacionalna tijela. Njegovi temeljni zadaci su bili: jačanje suradnje središnjih banaka, uskladba monetarne politike u EU, priprema potrebnih stvari za osnivanje Europskog sustava središnjih banaka (ESSB), provedba jedinstvene monetarne politike, te stvaranje jedinstvene valute naziva „euro“ u trećoj fazi – od 01. siječnja 1999. godine.

EMI je u prosincu 1996. godine javno objavio „Izvješće o načelima i osnovnim elementima novog tečajnog mehanizma“ (engl. ERM II kao *Exchange Rate Mechanism*), te odabrani dizajn i oblik euro-novčanica koje se planiralo u optjecaj pustiti od 01. siječnja 2002. godine. Pri tome je Vijeće EU donijelo odluku o tome kako 11 zemalja članica ispunjava sve potrebne uvjete i kriterije sudjelovanja u trećoj fazi EMU-a i korištenja jedinstvene europske valute. Također, u

to vrijeme je postignut i zajednički dogovor vodstava zemalja članica o odgovornim osobama u Izvršnom odboru Europske središnje banke (ESB). ESB je zajedno s nacionalnim središnjim bankama sačinjavao tzv. „Euro-sustav“ za formiranje jedinstvene monetarne politike EU. Treba spomenuti i kako je, osnutkom ESB-e, EMI ušao u postupak likvidacije. U konačnici, ESB je s radom započela 01. lipnja 1998. godine i preuzela odgovornosti koje su do tog dana bile obveza nacionalnih središnjih banaka zemalja članica EU.

Nakon iscrpnog pripremanja koje je trajalo kroz prethodna desetljeća, 01. siječnja 1999. godine započelo se s trećom fazom EMU-a, u kojoj su sve zemlje članice EU nepovratno fiksirale svoje devizne tečajevе, te uvele euro na financijsko tržište u statusu obračunske valute, koristeći ga za elektronska plaćanja. Dakle, euro od toga dana postaje službena valuta Njemačke, Francuske, Finske, Belgije, Austrije, Irske, Italije, Španjolske, Portugala, Nizozemske i Luksemburga, te nedugo zatim i Grčke, koja je prva pristupila uvođenju eura nakon njih, dana 01. siječnja 2001. godine, kao dvanaesta zemlja. Nekoliko godina nakon toga euro se koristio isključivo u statusu obračunske valute kod zemalja članica EU, koje su uz njega imale i svoju (vlastitu) nacionalnu valutu. Sve to je trajalo tri godine, kada su zemlje članice EU, postupno započele sa zamjenom svojih nacionalnih novčanica i kovanica za jedinstvenu valutu euro.

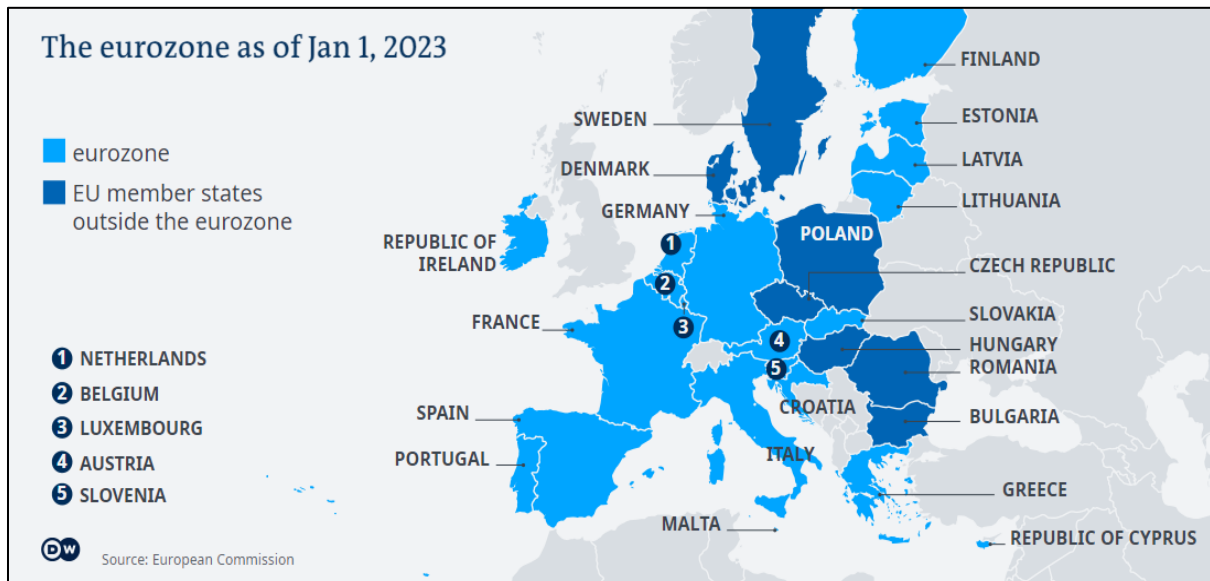
2.2. Pregled pridruživanja zemalja euro-području do današnjeg dana

Prema izvoru s internetske stranice Bankbazaar, euro se može istaknuti kao najopipljiviji dokaz europskih integracija, a na dnevnoj razini ga koristi oko 341 milijun ljudi, što znači da je druga najčešće korištena valuta na svijetu⁴. Prednosti ove zajedničke valute očite su svakome tko putuje u inozemstvo ili kupuje posredstvom različitih internetskih stranica iz druge zemlje članice EU-a. Euro je trenutačno službena valuta u 20 od 27 zemalja članica EU-a koje zajedno čine euro-područje (Slika 1.). Kako bi se pridružile euro-području, zemlje članice EU-a moraju ispuniti konvergencijske kriterije. „Ti su obvezujući gospodarski i pravni kriteriji dogovoreni 1992. Ugovorom iz Maastrichta (nazivaju se i „kriterijima iz Maastrichta“). Sve zemlje članice EU-a, osim Danske, moraju uvesti euro i pristupiti euro-području čim ispune te uvjete. Konkretnih rokova za pridruživanje euro-području nema, već zemlje članice trebaju razviti vlastite strategije za ispunjavanje uvjeta za uvođenje eura.“⁵

⁴ Most Traded Currencies in the World (2024). Bankbazaar, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 09.02.2024.)

⁵ Paparella, I. (2001): Uvođenje eura – početci i očekivanja. Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu. Dubrovnik, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 09.02.2024.), str. 239-240

Slika 1. Euro-područje na dan 01. siječnja 2023. godine

Izvor: Wesel, B. (2023): EU member Croatia joins the eurozone. Deutsche Welle. Berlin, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 10.02.2023.)

„Kao što je već prethodno kroz samu obradu rečeno, euro-područje je stvoreno s prvih 11 država članica 01. siječnja 1999. godine. Prvo njegovo proširenje, na Grčku, dogodilo se 01. siječnja 2001., godinu dana prije nego što je sam euro fizički ušao u opticaj. Nakon toga su se proširenja događala prema slijedećem rasporedu:

- 01. siječnja 2007. godine – ulazak Slovenije;
- 01. siječnja 2008. godine – ulazak Cipra i Malte;
- 01. siječnja 2009. godine – ulazak Slovačke;
- 01. siječnja 2011. godine – ulazak Estonije;
- 01. siječnja 2014. godine – ulazak Latvije;
- 01. siječnja 2015. godine – ulazak Litve;
- 01. siječnja 2023. godine – ulazak Hrvatske.“⁶

Europska komisija i Europska središnja banka zajedničkim naporima procjenjuju jesu li zemlje kandidatkinje ispunile sve uvjete za uvođenje eura. Nakon što detaljno ocijene napredak u ispunjavanju konvergencijskih kriterija, ova dva tijela objavljuju svoje zaključke u posebnim izvješćima. Izvješća dodatno ratificira Vijeće za ekonomske i financijske poslove, tj. ECOFIN, uz konzultacije s Europskim parlamentom i čelnicima država članica EU. Ukoliko je rezultat pozitivan, postupak uvođenja zemlje u euro-područje može napokon započeti.

⁶ What is the euro area? (2023). Europska unija, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 10.02.2023.)

Četiri ovisna teritorija zemalja članica EU-a, koja nisu dio ove zajednice, usvojila su euro kao svoju službenu valutu. To su:

- Akrotiri i Dhekelia – britanski teritorij na kojem Cipar provodi zakone iz euro-područja, a euro je usvojen kao službena valuta 1. siječnja 2008., zamijenivši ciparsku funtu. Ovaj teritorij obuhvaća dvije britanske vojne baze na Cipru;
- teritorijalna kolektivnost Svetog Bartolomeja – francuski teritorij na kojemu i Francuska provodi zakone euro-područja;
- prekomorska kolektivnost Sv. Petra i Mikelona – francuski teritorij na kojem Francuska također provodi zakone euro-područja;
- Francuski južni i antarktički teritoriji – francuski teritorij na kojemu i Francuska provodi zakone euro-područja.

Svaka zemlja koja pristupi EU, trebala bi uvesti euro kao službenu valutu nakon najmanje dvije godine članstva u ERM II. Hrvatska je u ERM II ušla tijekom 2020. godine, te na kraju uvela euro kao službenu valutu 01. siječnja 2023. godine. Bugarska je 10. srpnja 2020. godine ušla u članstvo ERM II, međutim još uvijek nije uvela sami euro kao službenu valutu, iako to nastoji napraviti u što kraćem roku. Rumunjska je prvotno planirala uvesti euro kao službenu valutu u 2022. godini, no još uvijek do današnjeg dana nije zadovoljila sve uvjete ulaska u članstvo ERM II. Češka, Mađarska i Poljska nemaju u planu ulaziti u članstvo ERM II u doglednom vremenu. Danska i Švedska su provele referendume po pitanju uvođenja eura kao službene valute, gdje se javnost očitovala negativno, iako je Danska članica ERM II od 1999. godine, ali ne i Švedska. Ujedinjeno Kraljevstvo je jedina zemlja koja je uspjela napustiti članstvo EU, premda nikada niti nije namjeravala uvesti euro kao službenu valutu.

3. Uvjeti, kriteriji i troškovi uvođenja eura kao službene valute

Božina navodi kako su svi uvjeti, te kriteriji za uvođenje eura kao službene valute određeni u Ugovoru o Europskoj uniji, koji je potpisan 1992. godine. Odredbe definirane u ovome ugovoru povezane su sa stabilnošću: cijena, javnih financija, tečaja i dugoročnih kamatnih stopa.⁷ Ovim uvjetima nastoji se potaknuti zemlje članice EU na posvećenost i usmjerenost gospodarskoj stabilnosti, te ih tako pripremiti za ulazak u sferu monetarne unije. Zadnja velika financijska kriza, izbila tijekom 2008. godine, pokazala je pod kolikim su velikim gospodarskim pritiskom one države koje još nisu pristupile euro-području, odnosno činjenicu da još do današnjeg dana nisu riješile sve nastale probleme i poteškoće koje je prouzročila navedena kriza i svi njezini negativni utjecaji.

Slika 2. Glavni koraci procesa uvođenja eura kao službene valute

Izvor: Uvjeti za uvođenje eura (2023). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 15.02.2023.)

Prema prikazu s iznad predočene Slike 2., može se vidjeti kako je članstvo u EU primarni uvjet za uvođenje eura kao službene valute. Nadalje, ako određena zemlja članica EU želi pristupiti u euro-područje, mora biti prethodno uvrštena u ERM II i zadovoljiti konvergencijske kriterije, odnosno one definirane u „Ugovoru iz Maastrichta“ (sve navedeno dovesti će zemlju do treće faze Europske i monetarne unije). Svi konvergencijski kriteriji sadržani su u članku 140., stavci 1. spomenutog ugovora, a više o njima u nastavku obrade.

⁷ Božina, M. (2006): Pravni i ekonomski aspekt Ugovora o Europskoj uniji iz 1992. godine. Ekonomska istraživanja, vol. 19 (1), Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 15.02.2023.), str. 130

3.1. Stabilnost cijena

Prema Kesner-Škrab, stopa inflacije zemlje koja ima tendenciju pristupanja euro-području ne smije biti veća od 1,5% u odnosu na iste kod triju zemalja članica EU koje imaju najnižu inflaciju u godini koja je bila prethodna onoj tijekom koje se preispitivalo stanje.⁸ Mjerenje stope inflacije se vrši na temelju indeksa potrošačkih cijena. Drugim riječima, to percipira stanje u kojemu se cijene ne bi smjele znatnije povisiti (inflacija), kao i to da je potrebno izbjegavati duža razdoblja u kojima padaju cijene (deflacija), jer navedene situacije negativno utječu na samo gospodarstvo zemlje. Visoka stopa inflacije nepoželjna je za svako zasebno gospodarstvo, pošto ista donosi negativne posljedice za investicije, financijsko planiranje i štednje, te može narušavajuće djelovati na sveobuhvatan financijski sustav određene zemlje.

„U istu ruku, kriterij stabilnosti cijena jest i onaj na koji se obraća posebna pozornost po pitanju, odnosno smislu korisnosti, pošto mnogi ekonomski stručnjaci tvrde da je navedeni kriterij imao smisla jedino prilikom osnivanja EMU-a, jer se EU kroz vrijeme do današnjega dana proširio s 15 na 27 zemalja članica, što je rezultiralo smanjenjem referentne vrijednosti s 0,15% na 0,20%. Izuzev toga, ovaj kriterij se, prema mišljenju mnogih, direktno suprotstavlja kriteriju deviznoga tečaja, a radi se o dva kontradiktorna cilja u domeni monetarne politike koji bi trebali slijediti jedan drugoga – kontrola inflacije i fiksiranje deviznog tečaja.“⁹

3.2. Javne financije

„Komisija EU utvrđuje proračunsku disciplinu na osnovi dva kriterija. Prvi je defцитi proračuna opće države koji se utvrđuje kao udjel defcита u BDP-u (bruto domaći proizvod), a on ne smije biti viši od 3,0% u odnosu na prethodnu godinu.“¹⁰ Napomenuti treba da rezultat može biti iznad navedenoga postotka kratko vrijeme, ali neposredno blizu. Drugi od dva navedena kriterija je državni dug, gdje njegov udio u BDP-u predmetne zemlje ne smije biti viši od 60,0%. Ukoliko se rezultat promatrane zemlje ne nalazi u željenom intervalu, mora imati tendenciju smanjivanja kroz određeni vremenski period, odnosno približavanja željenoj vrijednosti, kako bi se ispunio ovaj konvergencijski kriterij.

⁸ Kesner-Škrab, M. (2006): Kriteriji konvergencije. Institut za javne financije. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 17.02.2023.), str. 407

⁹ Izvješće o konvergenciji – svibanj 2018. (2018). Europska središnja banka - Eurosustav, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 18.02.2023.), str. 45-47

¹⁰ Ibidem, str. 47-48

Ukoliko se utvrdi stanje u kojemu postoji prekomjerni deficit, Europska komisija i Vijeće EU naložiti će zemlji članici poduzimanje određenih mjera za suzbijanje istoga. Uz to, prema zemlji članici, koja nije dovela u red vlastite javne financije, mogu se podnijeti i sankcijski postupci. Oni se sastoje od polaganja beskamalnoga depozita zemlje članice u EU, pa sve do njegove pretvorbe u nepovratnu kaznu, naravno, ako sam deficit nije prethodno korigiran u vremenskom periodu od dvije kalendarske godine.

3.3. Tečaj

Zemlja članica EU koja pristupa euro-području mora biti uvrštena u tečajni mehanizam (u ovom slučaju to je ERM II), uređen i propisan od strane Europskog monetarnog sustava. Zemlja mora biti dio ovoga mehanizma minimalno dvije godine prije kalendarske godine u kojoj se analizira činjenično stanje. U praktičnom smislu, to percipira činjenicu u kojoj bi se tečaj između valute zemlje članice i eura trebao kretati prema prethodno dogovorenim normama. Pored toga, zemlja članica ne smije devalvirati vrijednost vlastite valute. Nakon što prihvati eura kao valutu, zemlja članica zamjenjuje, te prihvaća novi tečajni mehanizam, tj. ERM II.

„Drugim riječima, kriterij sudjelovanja u tečajnom mehanizmu Europskog monetarnog sustava (prema članku 140., stavka 1. treće alineje „Ugovora iz Masstrichta“) znači da je zemlja članica poštovala normalan raspon fluktuacija tečajnog mehanizma Europskog monetarnog sustava bez ozbiljnih napetosti tijekom barem dviju posljednjih godina prije provođenja provjere. Osobito, zemlje članice neće samoinicijativno devalvirati bilateralnu središnju stopu svoje-vlastite valute u odnosu na euro tijekom istog razdoblja.“¹¹

3.4. Dugoročne kamatne stope

Što se tiče pak ovog, četvrtog konvergencijskog kriterija, nominalna dugoročna kamatna stopa ne smije prelaziti granicu, odnosno postotak za više od 2,0% u odnosu na maksimalno tri zemlje članice s najnižom vrijednosti inflacije. Dakle, u ovom kriteriju se također promatra prethodna godina u odnosu na onu u kojoj se i obavlja samo ispitivanje. „Drugim riječima, to znači da je, tijekom jedne promatrane kalendarske godine, neposredno prije same provjere, zemlja članica imala prosječnu nominalnu dugoročnu kamatnu stopu, koja ne prelazi za više od 2,0% stopu u

¹¹ Ibidem, str. 49

najviše trima zemljama članicama koje su ostvarile najbolje rezultate s obzirom na stabilnost cijena. U teoretsko-praktičnom smislu, kamatne se stope mjere na temelju dugoročnih državnih obveznica ili usporedivih vrijednosnih papira, vodeći pritom računa o definiranim razlikama i specifičnostima nacionalnih definicija.“¹²

3.5. Drugi relevantni činitelji

„U odredbama članka 140., stavke 1. „Ugovora o Maastrichtu“ su također, pored već prethodno objašnjenja četiri, glavna konvergencijska kriterija, definirani i neki drugi relevantni činitelji za poštivanje u procesu uvođenja eura kao službene valute zemlje članice. Shodno tim činiteljima, precizira se da, u tijeku procesa izrade svojih izvješća, Komisija EU i Europska središnja banka moraju voditi računa i o rezultatima integracije tržišta, stanju i razvoju tekućeg računa platnih bilanci, te ispitivanju razvoja jedinične cijene rada i ostalih indeksa cijena. U tom smislu, ESB uzima u obzir zakonodavni paket o gospodarskom upravljanju u EU-u koji je stupio na snagu 13. prosinca 2011. godine.“¹³

Zakonodavni paket obuhvaća poboljšani nadzorni okvir poznat u praksi i kao postupak u slučaju makroekonomske neravnoteže (MIP), čiji je glavni cilj spriječiti prekomjerne makroekonomske i makrofinancijske neravnoteže. MIP pomaže članicama EU-a koje odstupaju u ekonomskim pokazateljima da uspostave korektivne planove prije nego što se te razlike učvrste. Sastoji se od preventivnog i korektivnog dijela, te primjenjuje se na sve članice EU-a, osim onih koje su već uključene u programe međunarodne financijske pomoći i zbog toga su podvrgnute strožoj kontroli i vrlo specifičnim uvjetima. MIP uključuje mehanizam upozoravanja za rano otkrivanje neravnoteža, zasnovan na transparentnome prikazu skupa pokazatelja s granicama upozorenja za sve članice EU-a, uz ekonomsku ocjenu. Ta ocjena treba uzeti u obzir nominalnu i realnu konvergenciju unutar i izvan euro-područja. Pri ocjenjivanju makroekonomskih neravnoteža posebnu pozornost treba posvetiti njihovoj ozbiljnosti i potencijalnim negativnim učincima na ekonomiju i financijska tržišta, koji mogu povećati osjetljivost gospodarstva EU-a i ugroziti nesmetano funkcioniranje, kao i krajnji učinak EMU-a. Sve ove mjere zajedno čine ključni dio strategije za očuvanje stabilnosti i održivog rasta u EU, osiguravajući dugoročnu ekonomsku sigurnost, konkurentnost, te socijalnu i ekološku održivost.

¹² Kesner-Škrab, M. (2006): Kriteriji konvergencije. Institut za javne financije. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 17.02.2023.), str. 408

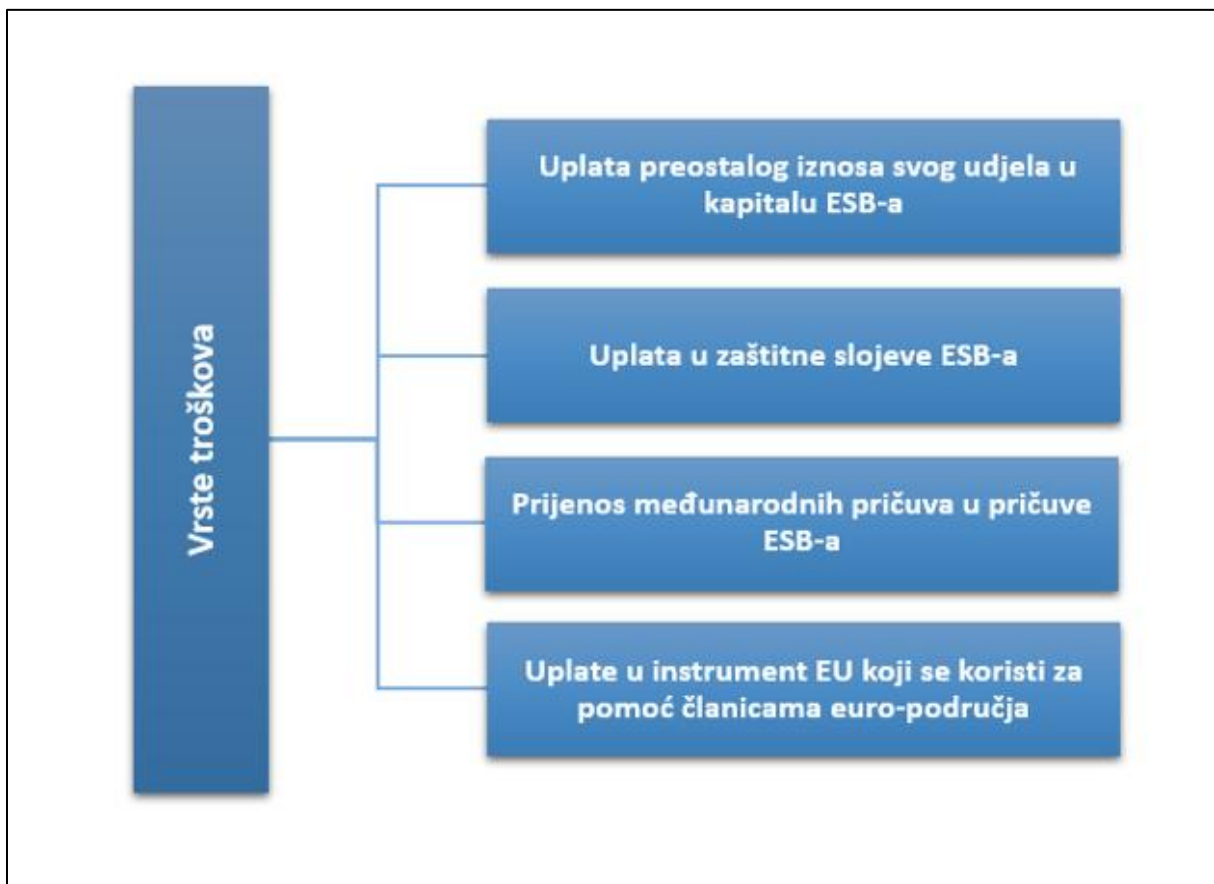
¹³ Izvješće o konvergenciji – svibanj 2018. (2018). Europska središnja banka - Eurosustav, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 18.02.2023.), str. 50-51

3.6. Troškovi

Prema Ciraki i sur., uvođenje eura kao službene valute svakoj zemlji članici donosi i raznorazne troškove, a jedan od glavnih je gubitak samostalne monetarne politike. Isto predstavlja veliki gubitak za svaku zemlju, bez obzira na činjenicu da je prostor za upotrebu tečajne i monetarne politike ograničen kretanjem referentnih kamatnih stopa na međubankovnom tržištu, a ne pak tehničkim pravima, odnosno zakonima.¹⁴

Na drugu pak stranu, postoje i određeni troškovi koji su ponajviše osjetni za najviše vladajuće tijelo (kod nas Vlada RH) i banku (kod nas Hrvatska narodna banka). Takvi troškovi će nastati u tijeku prijenosa sredstava u Europsku središnju banku (ESB), gdje se ubrajaju svi oni koji su predočeni niže na Slici 3.

Slika 3. Troškovi koji su ponajviše osjetni za najviše vladajuće tijelo i banku

Izvor: Koji su glavni troškovi uvođenja eura? (2023). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 22.02.2023.)

¹⁴ Ciraki i sur. (2023): Hrvatski model uvođenja eura i njegova usporedba s modelima odabranih zemalja eurozone. Veleučilište u Virovitici. Virovitica, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 21.02.2023.), str. 138

Međutim, ako se pogleda s druge strane, svi ovi troškovi donose zemlji članici i određena prava. Primjerice, guverner HNB-a sudjeluje u donošenju odluka o zajedničkoj monetarnoj politici s drugim guvernerima središnjih banaka zemalja članica euro-područja. Također, nađe li se neka zemlja članica u financijskim neprilikama, može računati na pomoć u vidu stabilizacije nastale situacije. Pitanja se pak postavljaju kada se dođe u situacije koje zahtijevaju primjenu prava u pogledu neke financijske pomoći, gdje se ponekad javljaju određene poteškoće, te je potrebno dosta truda da se dobije financijska potpora od EU.

Spomenuti i treba trošak koji će uzrokovati konverzija, a on će se pojaviti kroz kratki vremenski period neposredno nakon samog uvođenja eura. Taj trošak će osjetiti i određeni dijelovi društva, a ponajviše poslovne banke. Primjerice, navedeni trošak može obuhvatiti: nabavljanje kovanica i novčanica eura, nabavljanje novih ili prilagođavanje postojećih bankomata, promjene unutar računovodstvenog sustava, prilagodbu informatičkog sustava, promjene cjenika s iznosima u eurima, tiskanje novih obrazaca i sl.

4. Prednosti i nedostaci uvođenja eura kao službene valute

Uvođenje eura kao službene valute donosi različite prednosti za zemlju članicu EU, ali isto tako i određene nedostatke. Neki od njih su manje utjecajni, a neki pak više, a detaljna sistematizacija istih je predočena niže u Tablici 1.

Tablica 1. Sistematičan prikaz prednosti i nedostataka uvođenja eura kao službene valute

Prednosti	Važnost
Otklon valutnog rizika	Velika
Smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize	Srednja
Niži transakcijski troškovi	Srednja
Smanjenje troškova zaduživanja i premije rizika	Srednja
Pristup ESM-u	Srednja
Pozitivan učinak na trgovinske investicije	Srednja
Udio u emisijskoj dobiti euro-područja	Mala
Nedostaci	Važnost
Gubitak samostalnosti monetarne politike	Srednja
Sudjelovanje u stabilizacijskom mehanizmu ESM	Mala
Rizik prekomjernog priljeva kapitala i makroekonomske neravnoteže	Mala
Porast razine cijena zbog konverzije	Mala
Transakcije s ECB-om	Mala

Izvor: Vlastita izrada autora prema Šonje, V. (2019): Euro u Hrvatskoj – za i protiv. Ekonomski lab. Zagreb

Dakle, prema navodima iz iznad predočene Tablice 1., može se razlučiti koje se to sve prednosti i nedostaci uvođenja eura kao službene valute, rangirane prema važnosti u bojama, kako bi se sve to što bolje shvatilo, odnosno razumjelo. Više o istima biti će rečeno kroz daljnju obradu u ovom poglavlju, tj. dijelu rada.

4.1. Prednosti uvođenja eura kao službene valute

Shodno prethodno navedenoj Tablici 1. i podacima u njoj, istaknuto je sedam glavnih prednosti koje donosi uvođenje eura kao službene valute. U tom kontekstu, pažnja će se u nastavku rada posvetiti onima bitnijima (otklon valutnog rizika, itd.), dok će ove malo manje bitnije biti kratko objašnjene, odnosno definirane.

4.1.1. Otklon valutnog rizika

Ukidanje valutnog rizika ističe se kao glavna prednost uvođenja eura za svaku zemlju članicu EU (povezano s tečajem postojeće valute prema euru). Uzeti ćemo za primjer gospodarstvo RH, koje je jako izloženo ovome riziku. Naime, izuzev toga što je naša zemlja otvorena i mala, za nju je karakteristična iznimno visoka razina euroizacije bilanci kod svih institucionalnih sektora u gospodarstvu zemlje – financijska i nefinancijska poduzeća, građani, sama država. U ovakvim uvjetima svi sektori gospodarstva zemlje su iznimno izloženi riziku promjene tečaja, koji može nastati u situacijama kada je neusklađena aktiva i pasiva.

Primorac ističe da je u RH, prije uvođenja eura kao službene valute, oko 79% javnog duga bilo indeksirano ili izraženo uz neku stranu valutu (ponajviše uz euro = 75%), što obuhvaća i euro-obveznice, kredite ili trezorske zapise. Ostatak javnog duga, onaj od 21%, je bio denominiran u kuni. U sektoru kućanstva je oko 64% kredita bilo povezano sa stranom valutom, a gotovo identičan trend se bilježio i kod strukture kredita u poduzećima, gdje je oko 63% istih bilo povezano sa stranom valutom. Pored toga, za poduzeća je značajan i vanjski dug, koji čini negdje 40% BDP-a. Ukoliko se promatra sektor bankarstva, treba istaknuti kako je oko 65% depozitne baze bilo povezano sa stranom valutom.¹⁵

Dakle, iz svega toga se može zaključiti kako je valutno strukturiran ukupni dug predstavljao visoki rizik za sve tuzemne dužnike, te bi svaki ozbiljniji poremećaj u domeni intervalutarnih odnosa mogao negativno utjecati na dužničku poziciju gospodarstva u zemlji. Međutim, s 01. siječnjem 2023. godine ova vrsta rizika izloženosti gospodarstva prema euru je uklonjena, a posredno tome i vjerovnika. Nestala je i potreba za određenima regulatornima zahtjevima od strane HNB-a, što pozitivno utječe na povećanje efikasnosti poslovanja banaka.

¹⁵ Primorac, Ž. (2018): Plusevi i minusi zajedničke valute. Perspektive. Zagrebačka inicijativa. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 24.02.2023.), str. 28

4.1.2. Smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize

Uvođenje eura kao službene valute u nekoj zemlji članici EU također otklanja i rizik od izbijanja valutne krize zbog špekulativnih napada. Naime, iznimno velika razina euroizacije predstavlja konstantnu prijetnju za središnju banku, koja u slučaju valutne krize mora poduzeti intervencije na deviznom tržištu i to na način da smanji devizne rezerve, kako bi se održala stabilnost tečaja. Rizik od valutne krize zajednički je povezan s pojavom, odnosno izbijanjem bankovne krize. Izbijanje valutne krize može pokrenuti bankovnu krizu u situacijama kada slabljenje, odnosno pad vrijednosti domaće valute dovede do drastičnog pogoršanja bilančnog stanja banaka (npr. kada postoje određene valutne nepodudaranosti u bilancama njihovih klijenata ili pak njihovim vlastitim). Isto tako, bankovna kriza može se pojaviti prethodno valutnoj krizi i to u situacijama većeg podizanja deviznih depozita, kada bankovni sustav nije u mogućnosti osigurati dostatnu količinu devizne likvidnosti. Isto je posebno karakteristično za zemlje s visokom depozitnom euroizacijom (kao što je i RH), gdje se, u slučaju znatnijeg odljeva deviznih depozita, bankama trebaju dati likvidnosne potpore u stranoj valuti, tj. eurima.

Primorac kaže kako se smanjenje rizika izbijanja valutne i bankovne krize može promatrati kao koristan učinak ulaska u euro-područje, no, više je od psihološkog značaja. Drugim riječima, pripadnost skupini euro-zemalja, samo po sebi, odašilje pozitivne signale o pouzdanosti samog bankarskog sustava. Međutim, primjeri iz posljednje globalne financijske krize ukazuju na to da članstvo u euro-području, odnosno EMU-u nije spasilo zemlje članice od „lomova“ u bankarskom sustavu (ozbiljno uzdrmani bankarski sustavi u Španjolskoj, Portugalu, Irskoj, Grčkoj i Cipru). U RH je bankarski sustav relativno stabilan i vodi se briga o ravnoteži između evidentirane imovine i valutnih obveza. No, to nije garancija za potpunu sigurnost u situacijama kada se pojavi kriza. Dakle, iz ovog gledišta promatrano, može se zaključiti kako je dobro biti članica euro-područja, ali to ne predstavlja zaštitu od 100%.¹⁶

4.1.3. Niži transakcijski troškovi

Žigman u svom djelu govori o tome kako svi transakcijski troškovi nastaju kao razlika između prodajnog i kupovnog tečaja strane valute, te naplate provizije mjenjačnica prilikom obavljanja konverzije. Otvorene i male zemlje relativno u većoj mjeri razmjenjuju robu, usluge i kapitalna

¹⁶ Ibidem, str. 30

dobra u globalnim razmjerima. Posjedovanje vlastite valute za građane i gospodarstvo uzrokuje znatno veće transakcijske troškove, nego u većim i u pravilu manje otvorenim zemljama. Dakle, manje i otvorene zemlje, koje su vrlo snažno integrirane u financijske i trgovačke tokove EU i kojima su najveći trgovački partneri zemlje članice euro-područja, mogu značajno profitirati od uvođenja eura kao službene valute, jer tada se plaćanje obavlja drastično brže i jednostavnije, te povećava usporedivost i transparentnost cijena između zemalja.¹⁷

Spomenute prednosti su važne za same potrošače, jer im, izuzev nižih troškova, zajednička valuta kao euro olakšava donošenje odluka o kupnji, što posebno važno može biti u sektorima s velikom zastupljenosti elektroničke trgovine ili gotovinskih transakcija (npr. turizam). Pored toga, umanjuje se mogućnost diskriminacije potrošača po različitim tržištima, jer to u konačnici otežava proizvođačima diferenciranje cijena, odnosno definiranje različitih cijena na pojedinim tržištima. Prema procjenama, transakcijski troškovi tuzemnih gospodarskih sektora, npr. uslijed transakcije zamjene kuna u euro i obrnuto kod nas, iznose i do 0,3% BDP-a, odnosno do jedne milijarde kuna. Također, uvođenje eura kao službene valute rezultirati će nižim naknadama za plaćanje u tuzemnom i inozemnom platnom prometu.

4.1.4. Smanjenje troškova zaduživanja i premije rizika

Slijedeća prednost uvođenja eura kao službene valute su niži troškovi zaduživanja, a oni ovise o nizu čimbenika kao što su npr. rizik države, rizik zadužitelja, troškovi izvora sredstava banke, trošak regulatora i sl. Ulazak u euro-područje kreira okruženje koje će povoljno utjecati na sve spomenute čimbenike, što će na kraju poboljšati uvjete zaduživanja za građanstvo i gospodarske subjekte. Ukoliko se kao primjer uzme RH, ulazak u euro-područje trebao bi u znatnijoj mjeri smanjiti reputacijske rizike i troškove za osiguranje kredita, međutim, ne treba ni u kom slučaju pretjerivati s očekivanjima. Pošto RH u ovom trenutku euro kao službenu valutu koristi iznimno kratko, visina kamata ponajprije ovisi o trenutnom stanju na globalnom financijskom tržištu, a isto tako i o državnoj sposobnosti uklanjanja makroekonomskih neravnoteža i rizika za zemlju. Činjenica je da neke zemlje članice euro-područja imaju prosječno više kamate nego one koje imaju dužnici u RH, što je dokaz da samo članstvo u istom nije temeljni uvjet ostvarivanja nižih kamata. „Razne studije, provedene do današnjega dana, ukazuju na to da je efekt ulaska u sferu euro-područja na vrijednost kamatnih stopa materijalan, do 1%, dok se kamatne marže u dužem

¹⁷ Žigman, A. (2018): Lista briga i izazova. Zagrebačka inicijativa. Zagreb, str. 22-23

vremenskom roku mogu smanjiti do 0,5%.¹⁸ Na ovu mogućnost, odnosno činjenicu ukazuje i poznavanje logike funkcioniranja, načela i pojma bankarskih sustava u općem smislu, neovisno o promatranj zemlji.

Nadalje, pozitivni učinci ulaska u euro-područje u određenoj mjeri bi se očitovali i na premiju rizika zemlje članice euro-područja i to kroz nekoliko ključnih kanala. „Prvotno, prethodno spomenuto smanjenje tečajnog rizika automatski smanjuje i trošak financiranja, a posredstvom učinka smanjenja tečajnog rizika na financijsku stabilnost dolazi i do pada određenog dijela tzv. regulatornog troška unutar bankarskog sustava, što rezultirati nižim kamatnim stopama. Drugo, zemlje članice euro-područja mogu pristupiti različitim europskim financijskim institucijama, a glavnu ulogu u sferi smanjenja percepcije rizika od strane investitora ima ESB i to u krajnjoj nuždi kao zajmodavac, no u modernije vrijeme i kao izvor stabilizacije, likvidnosti i snižavanja troškova financiranja na globalno-financijskim tržištima, što se postiže primjenom ekspanzivne monetarne politike i programa za otkup vrijednosnica.“¹⁹ Zemlje koje izvrše uvođenje eura kao službene valute dobiju tzv. euro-premiju s kojom se povećava kreditni rejting iste za najmanje jedan stupanj. RH bi nakon uvođenja eura kao službene valute napokon trebala izaći iz domene neinvesticijskog rejtinga. Treće, zemlje koje su član ERM II mehanizma i koje uvode euro kao službenu valutu moraju voditi financijsku i ekonomsku politiku kojoj je tendencija smanjenje svih „neravnoteža“, jer je nužno da ispoštuju sve konvergencijske kriterije, već ranije definirane kroz obradu. Navedena činjenica ima znatan utjecaj na percepciju rizika, ali isto tako i realno poboljšava fiskalne i ekonomske pokazatelje zemlje, te povećava povjerenje investitora kako će ulaskom u euro-područje voditi razboritu ekonomsku politiku. Dakle, sve navedeno u nekoj mjeri utječe na smanjenje kamatnih stopa.

4.1.5. Ostale prednosti

Osim prethodno navedenih, kao prednosti ulaska u euro-područje, odnosno uvođenja eura kao službene valute navode s još i: poticaj u međunarodnoj razmjeni i ulaganjima, sudjelovanje u raspodjeli monetarnog prihoda, te pristup mehanizmima financijske pomoći euro-područja. U zoni kojom cirkulira zajednička valuta zemlje su zajednički povezane, što onda rezultira jačim

¹⁸ Šonje, V. (2018): Neutemeljen strah od zajedničke valute. Zagrebačka inicijativa. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 24.02.2023.), str. 45

¹⁹ Deskar-Škrbić, M. (2017.): Hrvatska i euro II – sažeta cost-benefit analiza. Ekonomski lab. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 24.02.2023.)

izvozom i trgovinom. Također, omogućena je znatno bolja usporedivost cijena i troškova, manji transakcijski troškovi i sl. Sve navedeno pridonosi poboljšanju segmenta trgovinske razmjene, te isto tako i povećanju investicija. Napomenuti treba da ne postoje nedvosmisleni znanstveni dokazi s kojim bi se potvrdila navedena teza, no, logika nam govori da se očekuje približavanje trgovinskih odnosa, a ne udaljavanje. Nadalje, slijedeća prednost je i raspodjela monetarnoga prihoda ESB-a, jer ulaskom u euro-područje središnja banka zemlje članice stječe mogućnost, odnosno pravo pristupa godišnjoj raspodjeli monetarnoga prihoda ESB-a. Spomenuti još treba i prednost koja se odnosi na otvoreni pristup Europskom mehanizmu za stabilnost, a on se rabi za pomoć, tj. podršku zemljama članicama euro-područja ako se nađu u određenim financijskim poteškoćama (npr. u vrijeme gospodarske krize).

4.2. Nedostaci uvođenja eura kao službene valute

Identično kao za same prednosti, a shodno navodima iz iznad predočene Tablice 1., u kojoj je istaknuto i pet glavnih nedostataka uvođenja eura kao službene valute, pažnja će se u nastavku obrade posvetiti onima bitnijima (gubitak samostalne monetarne politike, itd.), dok će preostale biti ukratko objašnjene.

4.2.1. Gubitak samostalnosti monetarne politike

Uvođenje eura kao službene valute za zemlju (tako je i za RH) će dovesti do gubitka samostalne monetarne politike u potpunosti, a shodno tome i tečajne politike. Tako će HNB surađivati sa svim ostalim središnjim bankama euro-područja i djelovati i provođenju zajedničke monetarne politike ESB-a. Posljedicom toga proizlaze i dva glavna problema. „Prvi – nositelji ekonomske politike više neće moći rabiti devizni tečaj za povećanje konkurentnosti gospodarstva kanalom realnog tečaja. Drugi – neprimjerenost zajedničke monetarne politike u situacijama kada faza poslovnog ciklusa zemlje članice nije sukladna regulacijama ostatka euro-područja.“²⁰ Za RH gubitak samostalne monetarne politike, prema analizama HNB-a, ne bi trebao biti u negativnom tonu, zbog ograničenosti prostora za aktivnu upotrebu instrumenata iste. U tom kontekstu, kao osnovni problem može se istaknuti visoka euroizacija, čija neravnoteža može dovesti zemlju u financijsku krizu s nesavladivom inflacijom. Euroizacija ograničava prostor realizacije jedne

²⁰ Šonje, V. (2018): Neutemeljen strah od zajedničke valute. Zagrebačka inicijativa. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 24.02.2023.), str. 37

od općih prednosti vlastite valute – otežava vođenje autonomne monetarne politike u uvjetima u kojima prevladava fleksibilni tečaj. Zbog toga je gubitak mogućnosti vođenja iste pogrešno navoditi među negativnim aspektima zamjene kune s eurom.

Identična razmišljanja imaju i drugi autori, koji navode kako otvorena i mala gospodarstva, npr. kao što je RH, neiscrpno trpe radi ograničene djelotvornosti kanala kamatnih stopa za postizanje pada ili rasta proizvodnje posredstvom povećanja ili smanjenja kamatnih stopa. U domeni euro-područja je nemoguće samostalno definirati kamatne stope, jer bi to bilo u suprotnosti kamatnoj politici ESB-a, jednom od tri najveća monetarna bloka na svjetskoj razini. „Shodno tomu, ovaj argument, koji se tiče gubitka monetarnog suvereniteta, može biti posebice relevantan za zemlje s iznimno niskom razinom euroizacije. Najbolji primjeri takvih zemalja su Češka, Mađarska i Poljska, gdje vrijednost euroizacije kredita iznosi od 10 do 25%. Suprotno njima, u zemljama kao što su Bugarska, Hrvatska i Rumunjska, gdje je razina euroizacije od 40 do 60%, snažna deprecijacija vlastite valute može negativno utjecati na financijsku stabilnost zemlje, odnosno različite sektore njezinog gospodarstva.“²¹

4.2.2. Porast razine cijena zbog konverzije

Pufnik kaže da se porast cijena u zemlji koja uvede euro kao službenu valutu zbog konverzije uglavnom se tretira kao potencijalni, ali i ne preveliki rizik. Zaokruživanje maloprodajnih cijena na gore, prilikom pretvorbe istih iz kuna u euro u RH, neće donijeti visoki porast opće razine cijena (negdje od 0,25 do 0,50%). Naime, dosadašnja iskustva ukazuju na to da je efekt konverzije nacionalnih valuta u euro u definiranju potrošačkih cijena u zemljama članicama euro-područja uglavnom bio jednokratani i blažeg karaktera. Nešto izraženiji porast cijena zbog efekta konverzije bilježi se u pravilu kod manjega dijela proizvoda, odnosno usluga, pretežito u uslužnom sektoru, kao što su npr. kafići, restorani i sl.²²

„Shodno spomenutima iskustvima, primjećuje da je efekt konverzije kune u euro u definiranju razine potrošačkih cijena u RH zasada relativno blag, a isti nakon proteka određenog vremena, prema procjenama, ne bi trebao prelaziti vrijednost od 0,37%.“²³ Najveći doprinos u ukupnom

²¹ Deskar-Škrbić, M. i Kunovac, D. (2021): 20. godišnjica eura - zašto se neke zemlje još ne žele pridružiti?. Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 27.02.2023.), str. 13

²² Pufnik, A. (2018): Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije. Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 27.02.2023.), str. 147

²³ Ibidem, str. 145

porastu cijena radi konverzije zasada daju ugostiteljske usluge, rekreativne usluge, smještajne usluge i kulturne usluge. S druge pak strane, uvođenje eura kao službene valute može rezultirati nešto manjim efektom na poskupljenje „košarice“ proizvoda i usluga koje troše kućanstva čiji je glavni nositelj nezaposlena osoba ili umirovljenik, jer je ukupni udio proizvoda i usluga, čije bi cijene mogle znatnije porasti, u njihovoj potrošačkoj „košarici“ nešto manji, što može stvoriti nezadovoljstvo kod te skupine građana. Međutim, kako bi se ograničio efekt konverzije na sami proces definiranja cijena, potrebno je poduzeti mjere koje su već dosad rezultirale pozitivnim iskustvima u zemljama koje uvele euro kao službenu valutu. Takve mjere primjerice mogu biti: obveza dvojnog iskazivanja cijena u trgovinama, informativne kampanje, poticanje poduzeća na ispravno određivanje cijena i sl.

4.2.3. Ostali nedostaci

Nakon definiranja preferencijalnih nedostataka koji mogu nastati prilikom uvođenja eura kao službene valute, popis rizika i troškova nastavlja se s onima koji imaju blaži karakter. Svi oni su iznimno ograničeni i ne moraju se u konačnici ostvariti, uzevši u obzir nova pravila kontrole financijskih tokova. „Stoga se tu ubrajaju: rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumuliranja makroekonomskih neravnoteža, jednokratni troškovi konverzije, jednokratni troškovi pristupa HNB-a euro-području, te sudjelovanje u pružanju financijske pomoći svima ostalima zemljama članicama euro-područja.“²⁴

Rizik prekomjernog priljeva kapitala i akumuliranja makroekonomskih ravnoteža su u današnje vrijeme, odnosno postojećem okruženju ekonomskoga i financijskoga nadzora zemalja članica svedeni na najmanju moguću razinu utjecaja. U vremenu nakon velike financijske krize u 2008. godini ustrojani su sasvim novi mehanizmi za koordinaciju ekonomskih politika u domeni euro-područja, a oni jamče znatno veću razinu stabilnosti monetarne unije u predstojećem vremenu i bolju financijsku situaciju.

Nadalje, prilikom zamjene valute, neposredno prije i u kratkom vremenskom razdoblju nakon samoga uvođenja eura kao službene valute, nastati će i određeni jednokratni troškovi. Oni se odnose redom na: nabavu/izradu i distribuciju kovanica i novčanica eura, povlačenje kovanica

²⁴ Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj (2018). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 20.03.2023.), str. 39

i novčanica kune, te druge prilagodbe u prometu s gotovim novcem (npr. prilagodba postojećih i nabava novih bankomata). „Procjena visine ovih troškova kod zemalja članica EU koje su kao prve uvele euro u 2002. godini (Francuska, Italija, Njemačka, itd.) iznosila je 0,5% BDP-a. Za nove članice euro-područja ne postoje takve analize, već očekivanja i procjene jednokratnih troškova konverzije prije samog uvođenja eura. Takve procjene obuhvaćaju slične vrijednosti kao kod zemalja članica koje su prethodno uvele euro kao službenu valutu. Primjerice, Litva i Latvija su svoje troškove procijenile na 0,8% BDP-a, što je više od troškova prvih članica, dok je sama Slovačka iste procijenila na 0,3% BDP-a, što je u konačnici manje nego kod prvih članica.“²⁵ Iako još nema službenih podataka, jednokratni troškovi konverzije za Hrvatsku bi trebali biti među najmanjima od svih dosadašnjih zemalja članica euro-područja, odnosno usporedivi s razinom onih koje je osjetila Slovačka.

„Pristupanjem zoni euro-područja, RH će morati podmiriti i određene jednokratne troškove. Dakle, nakon uvođenja eura kao službene valute, RH će morati uplatiti ostatak dijela upisanog kapitala ESB-a. Također, transferirati će jedan dio vlastitih međunarodnih pričuva u ESB-u, te uplatiti određeni iznos u svrhu doprinosa rezervama ESB-a. Upisani kapital ESB-a je sastavljen od uplata nacionalnih središnjih banaka zemalja članica EU, a svaka od njih ima određeni udio koji mora uplaćivati (udio je povezan s ukupnim stanovništvom i BDP-om EU – ove obje varijable posjeduju jednaki faktor važnosti). Prilagodba samih udjela se izvršava kroz razdoblje od pet godina i onda kada se promijeni ukupan broj zemalja članica EU. Udjel koji u ovome trenutku uplaćuje RH iznosi 0,6595%, a pri ulasku u euro-područje morala je uplatiti i dodatnih 62,8 milijuna eura.“²⁶

Naposljetku, spomenuti svakako treba i obvezu sudjelovanja u pružanju financijske potpore dr. zemljama članicama euro-područja. „Najistaknutiji takav trošak je uplata određenoga iznosa u temeljni kapital ESM-a, budući da, nakon uvođenja eura kao službene valute, zemlja postaje i dioničar spomenutoga mehanizma, čime se daje bezuvjetno jamstvo da će ista u slučaju potrebe izvršiti uplati preostalog dijela upisanog kapitala ESM-a. Što se tiče RH, pristupanjem u ESM će morati prvotno uplatiti ukupni iznos od 419.050.000,00 eura i to u pet godišnjih rata. Nakon isteka tzv. privremene korekcije s danom 01. siječnja 2035. godine, RH će uplatiti i dodatnih

²⁵ Jednokratni troškovi uvođenja eura (2021). Financijski klub, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 01.03.2023.)

²⁶ Ibidem

236.250.000,00 eura u temeljni kapital ESM-a.“²⁷ Dodatno treba spomenuti i kako s time ne prestaje mogućnost dodatnih (solidarnih) uplata u ovaj mehanizam. Naime, mogu se dogoditi situacije u kojima zemlja članica „zapadne“ u takve probleme i poteškoće da ne bude u stanju otplaćivati kredit. U takvoj situaciji sve potencijalne obveze na sebe preuzimaju preostale zemlje članice ESM-a, prema načelu solidarnosti.

„Najsvježiji primjeri pružanja pomoći, odnosno financijske potpore iz ESM-a su oni upućeni Cipru, Grčkoj i Španjolskoj – u vremenskom razdoblju od prosinca 2012. do prosinca 2013. godine je Cipru isplaćeno oko 6 milijardi eura, Grčkoj preko 60 milijardi eura, a Španjolskoj preko 40 milijardi eura. Na prvi pogled su to enormne novčane cifre koje mogu predstavljati „oštru“ rezignaciju prema pristupanju euro-području, odnosno ESM-u, no pritom treba uzeti u obzir dvije iznimno bitne činjenice. Prvotno, treba se prisjetiti kako je to solidaran doprinos svih gospodarski razvijenijih zemalja članica ESM-a, a osnovni cilj je pružanje prijeko potrebne pomoći članicama u određenim poteškoćama. Drugo, činjenica je da će ESM, ako se dogode određene poteškoće, bezuvjetno pružiti financijsku potporu i RH (kao i preostalim zemljama članicama), identično kao što je to pružio i Cipru, Grčkoj i Španjolskoj u vremenskom razdoblju kada su imale financijske poteškoće.“²⁸

²⁷ Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj (2018). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 20.03.2023.), str. 41

²⁸ Jednokratni troškovi uvođenja eura (2021). Financijski klub, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 01.03.2023.)

5. Utjecaj uvođenja eura kao službene valute na turizam u RH

Republika Hrvatska se ističe kao jedna od najposjećenijih zemalja Sredozemlja, a broj dolazaka turista raste iz godinu u godinu, izuzev 2020. godine kada je prevladavalo nepredvidivo stanje s pandemijom korona virusa. Turizam je u RH najvažniji gospodarski sektor, jer je odgovoran za oko 16,1% BDP-a zemlje, što ujedno i najveći udio u EU. U niže predloženoj Tablici 2. može se vidjeti redoslijed zemalja EU koje su najviše ovisne o samom turizmu, odnosno gdje isti čini ponajveći udio u BDP-u.

Tablica 2. Top 10 zemalja članica EU s najvećim udjelom turizma u BDP-u

RB	Zemlja	Udio turizma u BDP-u
1.	Hrvatska	16,1%
2.	Grčka	14,9%
3.	Portugal	10,9%
4.	Cipar	9,3%
5.	Italija	9,1%
6.	Luksemburg	8,6%
7.	Španjolska	8,5%
8.	Nizozemska	8,1%
9.	Slovenija	7,7%
10.	Austrija	7,1%

Izvor: Share of travel and tourism's total contribution to GDP in European Union member countries (EU 27) and the United Kingdom (UK) from 2019 to 2021 (2022). Statista, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 05.03.2023.)

Prema razmišljanjima mnogih stručnjaka, uvođenje eura kao službene valute u RH trebalo bi u suštini rezultirati pozitivnim učincima za turizam, ali i cjelokupno gospodarstvo zemlje. Tome i dodatno pridonosi vrlo visoka zastupljenost zemalja članica euro-područja u robnoj razmjeni s RH, kao i inozemna ulaganja u turizam.

Iako su zasada sve tendencije usmjerene prema razmišljanjima koja nam govore da će uvođenje eura kao službene valute u RH polučiti većinskim dijelom pozitivne učinke, to se ipak ne može sa sigurnošću potvrditi. Specifično za RH je što ona dosta ovisi o turizmu, kao niti jedna druga zemlja članica EU, pa se dosad nije niti analizirala takva vrsta konkurentnosti između zemalja. Pema istraživanjima HNB-a, utvrđeno je da se kod cjenovno „osjetljivih“ tržišta, kod kojih je i sam porast cijena robe i usluge povezan s turizmom, nakon uvođenja eura kao službene valute narušava konkurentnost. „Dakle, za RH je moguće očekivati pozitivnije učinke uvođenja eura kao službene valute na turizam, kako zbog ukupne veličine njegovog sektora, tako i vrlo visoke orijentacije prema tržištima zemalja euro-područja, kao i dostupnog prostora za podizanje same kvalitete s kojom bi se u konačnici mogao opravdati eventualni rast cijena. Međutim, vrijeme će pokazati svoje.“²⁹

5.1. Primjeri drugih turističkih zemalja članica EU koje su uvele euro

„Shodno primjerima drugih turističkih zemalja članica EU koje su već uvele euro kao službenu valutu, konstatirati se može da je pozitivan učinak istoga široko rasprostranjen kod članica euro-područja, gdje se u 9 do 11 zemalja članica EU potvrđuje pozitivna povezanost između prelaska određene zemlje članice na euro i turističkog prometa. Najbolji pojedinačni primjeru su Grčka i Slovenija, gdje se generalno potvrđuje prevladavanje pozitivnih učinaka, kako za turizam, ali i za čitavo gospodarstvo zemlje.“³⁰

Nakon pristupanja Slovenije euro-području i uvođenju eura kao službene valute, provedeno je istraživanje u kojemu su se ispitali inozemni turisti o aspektima uvođenja eura povezanim s razinom turističke potrošnje. Pošto RH ima sličnu strukturu posjetitelja kao Slovenija, prigodno bi bilo provesti nekakvo slično istraživanje kroz dogledno vrijeme. Prema mišljenju ispitanika, pozitivni učinci za turizam u Sloveniji očitovali su se kroz iznimno laku usporedivost s ostalim turističkim zemljama članicama euro-područja, te nižim operativnim i putnim troškovima. No, istraživanjem nije potvrđeno kako je uvođenje eura kao službene valute u Sloveniji rezultiralo pozitivnom percepcijom privlačnosti ove zemlje kao turističke, dok su na drugu stranu turisti u velikoj mjeri osjetili porast cijena turističkih proizvoda i usluga, pa se ova dva navedena učinka mogu okarakterizirati kao negativna.

²⁹ Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj (2018). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 20.03.2023.), str. 25-27

³⁰ Bukovšak, M. i sur. (2018): Utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu i inozemna izravna ulaganja. Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 06.03.2023.), str 106-107

Suprotno od Slovenije, a iako je u Grčkoj zabilježen porast cijena, potvrđeno je da isto nije ni u kojoj mjeri naškodilo prihodima od turističkog sektora, pošto je sama potražnja za njihovim turističkim proizvodima neelastična. Kao dokaz da su jeftinije turističke destinacije drastično osjetljivije na promjene u cijenama pokazuje primjer otoka Tenerife u Španjolskoj, gdje je sami porast cijena imao veći utjecaj od pozitivnih učinaka smanjenja ukupnih transakcijskih troškova i znatno veće transparentnosti.

Bukovšak i sur. zaključuju kako se porast cijena prilikom uvođenja eura kao službene valute ponajviše osjeti u uslužnom sektoru, posebice s onim proizvodima koji su direktno povezani s turizmom. Identično kao i kod same robne razmjene, u razmjeni usluga, pogotovo onih u turizmu, postoji iznimno visoka razina integracije zemalja euro-područja, što se može potvrditi i sa strukturom turističkih noćenja. Oko 50% turističkih noćenja u zemljama članicama euro-područja ostvaruju turisti iz EMU-a, a na turiste iz ostalih zemalja članica EU otpada 25% ukupnih noćenja. Ako se analiziraju turistička noćenja u povezanosti s uvođenjem eura kao službene valute, značajan učinak u kontekstu istoga nije primijećen prema primjeru novijih zemalja članica, što uključuje neznatne promjene u trendu rasta turističkih noćenja posjetitelja iz euro-područja i u povećanju njihovog udjela u usporedbi s drugim zemljama izvan njega. Sumarno, na turističkom tržištu u Europi se osjeti veća prisutnost turista iz rastućih tržišta u nastajanju, npr. Rusije, te azijskih zemalja kao što su npr. Južna Koreja i Kina, a povećana turistička potražnja primijeti se i kod nekih zemalja članica EU koje ne pripadaju euro-području, npr. Poljska. Prema to u određenoj mjeri umanjuje razinu relativne važnosti turističkog prometa među zemljama članicama euro-područja, posebice emitivnih/tradicionalnih turističkih tržišta kao što su Francuska i Njemačka, svakako se treba napomenuti kako je zajednička valuta u raznoraznim aspektima pojednostavila putovanja za zemlje članice euro-područja, njihove stanovnike, ali i posjetitelje koji dolaze iz određenih trećih zemalja.³¹

5.2. Pozitivni učinci s mogućnošću utjecaja na turizam

RH je u europskim okvirima još uvijek relativno nova zemlja, čiju ekonomiju mnogi stručnjaci još uvijek smatraju tranzicijskom. Stoga bi se neki glavni pozitivni učinci od uvođenja eura kao službene nacionalne valute trebali očitovati kroz povećanu trgovinu. Dakle, putovanja turista u RH bi trebala biti znatno olakšana, pošto je uklonjena potreba razmjene novca iz eura u kune i

³¹ Ibidem, str. 112-113

obrnuto. Isto tako su i eliminirani valutni rizici što se tiče trgovanja s zemljama članicama euro-područja, što je posebice važno. Nadalje, europska poduzeća mogu dobiti povoljnije cijene od dobavljača u ostalim zemljama euro-područja, što iste čini transparentnijim, te znatno povećava konkurenciju između svih poduzeća u zemljama koje primjenjuju euro kao službenu nacionalnu valutu. Također, roba i radna snaga mogu puno jednostavnije prelaziti granice zemalja članica euro-područja, što u konačnici cjelokupnu zajednicu čini puno djelotvornijom i svrsishodnijom, a to je i jedan od glavnih ciljeva iste. Detaljnije o svim navedenim pozitivnim učincima biti će rečeno u nastavku obrade.

5.2.1. Povećanje razine investicija u zemlji

Što se tiče ovog segmenta, najočitiya prednost uvođenja eura kao službene valute u RH bila bi u smanjenju tečajnih rizika. U sustavu kojega karakteriziraju promjenjivi tečajevi, neprestane promjene u deviznim odnosima negativno utječu na trgovinu, što otežava posao uvoznicima, te izvoznicima, a sve to ima dodirne točke s turizmom. Primjerice, devalvacije valute od samo 2% može imati negativni utjecaj na poduzeće specijalizirano za vanjsku trgovinu koja posluje, tj. trguje s profitnom maržom od 5%. Dakle, neprestano kolebanje deviznih odnosa između dvije ili više različitih valuta povećati će rizik i nesigurnost kod poduzeća koja se bave devizama, te će ih „obeshrabriti“ u poslovima prijenosa robe i usluga preko granica zemalja u kojima posluju. Dakle, ukoliko stvari postavimo na ovaj način, uvođenje eura kao službene valute u RH stvorilo je neizmjeran pozitivni učinak.

„Povećani obujam trgovine, dublja ekonomska integracija i veća razine specijalizacije direktno utječu na to da zemlje članice euro-područja imaju jednu od važnijih uloga u gospodarstvu na globalnoj razini, pošto je njihov BDP drugi najveći na čitavome svijetu i odgovoran je za udio od čak 14,9% globalnog BDP-a, ako se promatra prethodna, odnosno 2022. godina. Međutim, taj udio bilježi opadajući trend kroz prethodne godine. U suštini, euro-područje je postalo jedan od najbitnijih ekonomskih čimbenika na svijetu, a njegov izvoz i uvoz su odgovorni za najveći udio u ukupnoj svjetskoj trgovini – uvoz čini 20,9% BDP-a, a izvoz 21,7%, što je jedna petina na globalnoj razini.“³²

³² European Union: Share in global gross domestic product based on purchasing-power-parity from 2017 to 2027 (2023). Statista. Hamburg. Njemačka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 08.03.2023.)

Investicije se ističu kao glavni pokretači različitih poslovnih ciklusa i određuju izgleda za rast u budućem vremenu, što je, naravno, povezano i s turističkim sektorom same zemlje. Kao bitna komponenta izdataka BDP-a, stvarna ulaganja koja sačinjavaju udio od negdje 20%, cikličkim promjenama utječu na pokretanje poslovnoga ciklusa. Odluke o investicijama imaju presudan utjecaj pri određivanju temeljnog kapitala, a samim time i potencijalnog rasta. Uz nedostatna ulaganja ili pak bez istih, temeljni kapital se ne može kontinuirano obnavljati, što u konačnici onda ometa tehnološki razvitak i strukturne promjene, neovisno o čemu je riječ, gospodarstvu u cjelini, turističkom sektoru, nekom poduzeću i sl. Ulaganjem, i to primarno poslovnim, koje se temelji na stvarnim nekonstrukcijskim ulaganjima, isto se utječe na povećanje proizvodnog kapaciteta radne snage uz jačanje kapitala.

Uvođenje eura kao službene valute u nekoj zemlji EU znatno pridonosi porastu prekograničnih ulaganja unutar euro-područja. Ulagачi se suočavaju sa znatnim deviznim rizikom u zemljama koje posjeduju vlastitu nacionalnu valutu, što u konačnici može biti uzrok nepravilne raspodjele kapitala. Prema su uz posjedovanje dionica povezani i tečajni rizici, utjecaj na obveznice znatno je veći radi njihove manje volatilnosti. Cijene kod većeg dijela dužničkih instrumenata u tolikoj su mjeri stabilne, tako da tečajevi utječu na prinose znatno više od kreditne kvalitete i kamatnih stopa. Posljedicom toga, devizne obveznice prožete su lošim profilom povrata rizika za najveći broj ulagača. Prije same pojave eura kao zajedničke valute, uspješna su poduzeća još uvijek morala plaćati jako visoke kamate u zemljama sa slabom vlastitom valutom. S druge pak strane, manje uspješna poduzeća su „uživala“ u relativno niskim kamatnim stopama u zemljama koje su posjedovale i koristile vlastitu stabilnu valutu. Dakle, potencijalni rizik pri prekograničnom kreditiranju je bio onaj valutni, a ne rizik neplaćanja. Nakon uvođenja eura, ulagači u zemljama s relativno niskim kamatnim stopama (npr. Njemačka, Nizozemska i sl.) imali su mogućnost posuđivanja novca poduzećima u drugim zemljama euro-područja bez ikakvog valutnog rizika, što je zasigurno ogromna prednost.

5.2.2. Jednostavnija robna razmjena

Učinkovitost se u raspodjeli resursa temelji na razini sposobnosti gospodarskog sustava zemlje u korištenju specijalizacije i razmjene. Žitelji zemlje postaju „napredniji“ ukoliko je tendencija razvoja zemlje usmjerena na širenje beneficija mirne suradnje i raspodjele rada. Međutim, sama specijalizacija se lakše ostvaruje ukoliko se tržište širi, odnosno uklone prepreke za neometano

cirkuliranje robe, radne snage i kapitala. Isto ima dodirne točke i s turističkim sektorom, pošto je to jedan od najvažnijih razloga za razumijevanje kako je sjedinjenje zemalja Europe način da se poveća prosperitet žitelja tog kontinenta uz sveobuhvatnu primjenu načela specijalizacije, te nesmetanog prijenosa robe i usluga. Izuzev toga, postoje brojni razlozi koji zagovaraju težnju koja kaže da prošireni i ujedinjeni ekonomski sustavi uglavnom odabiru valutu koju pojedinci koriste u razmjeni roba i usluga kako bi uspješno zadovoljili vlastite potrebe. Naravno, kako bi sama valuta ispunila misiju koja joj je zadana, istom se mora služiti dostatan broj pojedinaca. Šira i šira prihvatljivost novca posljedično utječe na smanjenje jediničnih troškova upravljanja valutom, što je direktno povezano sa smanjenjem transakcijskih troškova razmjene robe, te, u konačnici, povećanjem koristi stvorenih specijalizacijom i slobodnim trgovanjem. Dakle, takav aspekt promatranja stvari pozicionira euro kao način za smanjenje transakcijskih troškova koji nastaju u razmjeni robe i usluga unutar europskog prostora, omogućujući nesmetano i slobodno kretanje robe, radne snage i kapitala u domeni EU, posebice na teritorijalnome području euro-područja, sačinjenog od ukupno 20 zemalja članica, uključujući i RH kao zadnju pridošlu od 01. siječnja 2023. godine.

Gullstrand i Olofsdotter kažu da svaka zemlja očekuje kako će uvođenjem eura povećati koristi koje proizlaze iz jedinstvenog tržišta, odnosno kroz povećana ulaganja i trgovinu. Uklanjanjem troškova koji proizlaze zbog razmjene valuta i s tim povezanih transakcijskih troškova, očekuje se da će jedinstvena valuta u određenoj mjeri smanjiti cijene i dovesti do povećane trgovine RH s zemljama članicama euro-područja. Uz to, očekuje se kako će znatnija razina transparentnosti cijena i eliminiranje kolebljivosti tečaja dodatno potaknuti pozitivnosti u trgovini i rezultirati s povećanjem konkurencije. U velikom broju istraživanja o trgovinskom učinku valutnih unija u općenitom smislu, a posebno o euro-području, nastoji se potvrditi teza o pozitivnim trgovinskim učincima valutne unije na sve njezine zemlje članice. Međutim, takvi učinci na zemlje koje još nisu članice znatno su manje analizirani, odnosno istraženi. Jedan od rizika s kojim se ovakve zemlje (tzv. „autsajderi“) suočavaju je i potencijalni učinak za preusmjeravanje trgovine, pošto će znatno niži troškovi trgovanja i cijena u valutnoj uniji utjecati na povećanje relativnog troška trgovine s drugim zemljama članicama. S druge pak strane, a što se jednolično može povezati s poslovanjem, odnosno trgovinom između samih poduzeća, inozemna poduzeća mogu imati različite koristi i beneficije od jedinstvene valute kao što je euro prilikom trgovanja s bitnijim trgovinskim partnerima.³³

³³ Gullstrand, J. i Olofsdotter, K. (2018): Trade and the Euro – effects on bystanders. Applied Economic Letters. Routledge – Taylor & Francis Group. Abingdon, str. 727

Dakle, očekivanja su u suštini postavljena na taj način da Republika Hrvatska vjeruje kako će jedinstvena valuta, odnosno uvođenje euro kao službene nacionalne valute utjecati na samu trgovinu smanjenjem različitih vrsta troškova trgovanja. Općenito, trgovina kojom se stvaraju učinci smanjenje troškova trgovanja može se promatrati kroz dvije različite vrste marži, a to su: intenzivna i opsežna. U intenzivnoj se marži povećava ukupni obujam trgovine s postojećim izvoznicima, dok se na drugu pak stranu u opsežnoj povećava ukupan broj trgovačkih poduzeća s pragom produktivnosti. Pozitivni učinci uvođenja euro kao službene valute u zemlji mogu se očitovati kroz smanjenje varijabilnih troškova trgovanja kod intenzivne marže, a povećanjem profitabilnosti izvoza padom fiksnih ili varijabilnih troškova trgovanja u opsežnoj marži. Što se tiče pak troškova jednoznačno povezanih s trgovanjem u raznoraznim valutama, transakcijski troškovi pripadaju u kategoriju varijabilnih troškova trgovanja, dok troškovi usko povezani s nedostatkom volatilnosti tečaja i jako niskom razinom transparentnosti cijena pripadaju među fiksne troškove trgovanja.

Baldwin i sur. kažu da bez obzira na to utječe li euro kao valuta na varijabilne ili fiksne troškove izvoza robe, primjena istog može imati učinke preusmjerenja trgovine za sudjelujuće strane. Pad troškova trgovanja u euro-području jednoznačno podrazumijeva i pad percipiranih cijena na tržištu tih zemalja, čime se u nekoj mjeri povećava relativni trošak trgovine s „autsajderima“. Dakle, čak i ako apsolutni troškovi dolaska „autsajdera“ u euro-područje ostanu nepromijenjeni, njihov izvoz će automatski postati relativno skuplji na tržištu euro-područja, što će posljedično dovesti do manje potražnje za proizvodima istih. Na drugu pak stranu, valutna unija može kao rezultat polučiti i povećanje trgovanja s nečlanovima. Prvotno, uvođenje eura podrazumijeva da će i sva vanjska poduzeća dobiti određene koristi od upotrebe ove valute u trgovanju sa svojim bitnijim trgovinskim partnerima. Stoga, „autsajderi“ mogu doživjeti značajan pad apsolutnih troškova trgovanja unutar euro-područja, koji bi onda mogli dovesti u ravnotežu očekivano trgovinsko preusmjerenje. Naprotiv, dinamični učinci u promicanju gospodarskog rasta i konkurencije mogu utjecati na povećanje potražnje sa samim uvozom i vanjskim proizvodima, posebno ako je riječ o diferenciranoj robi. Izuzev toga, veća transparentnost cijena može biti uzrok promjene strategije određivanja cijena izvoza kod „autsajdera“, pošto ista utječe na povećanje cjenovne osjetljivosti kod samih kupaca, odnosno krajnjih potrošača proizvoda. Dakle, ako „autsajderi“ kao odgovor ponude smanjenje marži, posljedično će se smanjiti i njihove relativne cijene, te potaknuti sama prodaja.³⁴

³⁴ Baldwin, R. i sur. (2008): Study on the Impact of the Euro on Trade and Foreign Direct Investment. Economic Papers. European. Commission. Bruxelles, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 10.03.2023.), str. 16-17

5.2.3. Pozitivni učinci za poduzetnike

Činjenica je kako uvođenje eura kao jedinstvene valute unutar euro-područja snažno utječe na europsku financijsku integraciju, kako od početnih dana, tako i dan danas. Politika koja dirigira uvođenjem eura znatno je preoblikovala financijski sustav na europskom kontinentu, posebno u domeni tržišta vrijednosnih papira. Međutim, političke i ostale prepreke još uvijek su značajne za integraciju u korporativnom i maloprodajnom bankarskom sektoru, čak i situacijama kada je veleprodajni dio bankarstva u znatnijoj mjeri integriran. Točnije, uvođenje eura kao jedinstvene valute je značajno smanjilo troškove trgovine dionicama, obveznicama i bankarskom imovinom u sferi euro-područja. U globalnim razmjerima, postoje i dokazi s kojima se potvrđuje činjenica kako je uvođenje eura kao jedinstvene valute dovelo do integracije u kontekstu razine ulaganja u portfelje vrijednosnih papira, pri čemu zemlje članice euro-područja međusobno znatno više zadužuju i posuđuju, nego što je to slučaj sa zemljama nečlanicama. Zajednički to ima osjetne učinke na poduzetništvo unutar zemalja koje su uvele euro kao službenu valutu, odnosno koje su postale članice euro-područja.

Schwartz kaže da ukoliko se promatraju pozitivni učinci uvođenja eura kao za poduzetnike, kao neki glavni, odnosno prednosti mogu se navesti:

- 1. jednostavnost dobivanja kredita** – različite institucije kojima je zadatak odobravati i nuditi kredite totalno drugačije promatraju zemlje sa stabilnom valutom i financijskim vrijednostima, a tu je i činjenica da nema monetarnog sustava zasebnih zemalja koji bi se nadmetao s monetarnom unijom;
- 2. povećanje tržišta** – u općenitom smislu to znači veći broj potencijalnih kupaca, što je rezultat slobode kretanje robe i usluga, jer zemlja članica euro-područja može slijedeće: prodavati sve proizvode i usluge ostalim zemljama članicama bez ograničenja i dodatnih troškova, ostvarivati veći pristup jeftinijim faktorima za proizvodnju (npr. radna snaga, sirovine, tehnologije i sl.), izabrati brojne ugovore koje pojedina vlada ima s ostalima članicama euro-područja/EU, itd.;
- 3. niži administrativni troškovi trgovanja** – segment posebno zanimljiv za poduzetnike unutar turističkog sektora, koji percipira to poduzeća ne moraju plaćati dodatni novac za otpremu robe u druge zemlje, izuzev standardnih troškova transporta.³⁵

³⁵ Schwartz, P. (2004): The Euro as Politics. Institute of Economic Affairs. London. Engleska, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 12.03.2023.), str. 114-116

Međutim, uvođenje eura kao jedinstvene valute i stvaranje euro-područja rezultiralo je i raznim negativnim učincima za poduzetnike unutar zemalja članica, koji su na vidjelo izašli tek nakon svega toga, ali više o njima kasnije.

5.2.4. Ostali pozitivni učinci za turizam u RH

Turistička 2022. godina još je jedna u nizu, izuzev onih za vrijeme pandemije korona virusa, koja je polučila odlične poslovne i financijske rezultate za RH, učvrstivši nas dodatno na taj način među najpoželjnijim turističkim destinacijama u ovome dijelu svijeta. „Prema podacima Hrvatske turističke zajednice (HTZ), tijekom 2022. godine je u RH ostvareno oko 18,9 milijuna dolazaka i 104,8 milijuna noćenja, što je 37% više dolazaka i 25% više noćenja u usporedbi s 2021. godinom. Uspoređujući rezultate s još uvijek rekordnom, 2019. godinom, ostvareno je 91% dolazaka i 96% noćenja od iste u 2022. godini.“³⁶ No, potpuni oporavak turizma u RH i povratak na pretpandemijske brojke očekuje se u ovoj, 2023. godini, pošto se RH sada nalazi na još konkurentnijoj poziciji, uzevši u obzir ulazak u područje Schengena, te euro-područje, nastupno s 01. siječnjem 2023. godine.

Dakle, ulazak RH u Schengen i uvođenje eura kao službene valute su dva segmenta koji za naš turizam predstavljaju izniman dobitak. Isto će rezultirati znatno manjim gužvama na graničnim prijelazima, te lakšim i bržim protokom robe i usluga, što će hrvatskom turizmu donijeti jednu potpuno novu dimenziju, ali i drastično konkurentniju poziciju, posebice ako se promatra tržište EU, odgovorno za 90% udjela u ukupnom turističkom prometu RH. Dodatno se očekuje još i povećanje broja kraćih, odnosno tzv. vikend-putovanja, i to posebno s tržišta iz bližeg okruženja RH, kao što su npr. Slovenija, Mađarska i Italija, ali i Austrija, Njemačka, Slovačka, Poljska, Češka i dr. Kao što je već i spomenuto prethodno kroz samu obradu, turisti od ove godine neće imati troškove konverzije u našoj zemlji, znatno lakše će se snalaziti u iskazanim cijenama, te ostvarivati veću transparentnost istih. Pozitivna posljedica uvođenja eura kao službene valute u RH zasigurno će biti i dodatno unaprjeđenje poslovnih procesa između domaćih i inozemnih turističkih subjekata, a važan je i geopolitički kontekst, te pravo RH na izravno sudjelovanje u oblikovanju i provedbi zajedničke monetarne politike na razini EU. Međutim, sve to još treba provesti na terenu, odnosno u praksi.

³⁶ U 2022. Godini ostvareno više od 104 milijuna noćenja (2023). Hrvatska turistička zajednica – HTZ. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 13.03.2023.)

„Na pozitivne učinke ulaska u samu zonu Schengena i euro-područje upućuju i dosad provedene analize, shodno kojima će zajednička monetarna politika i otvorene granice odgovarati našem gospodarstvu, ali isto tako i turističkom sektoru. Konkretnije govoreći, kada nema dugotrajnih graničnih kontrola, odnosno višesatnih čekanja na granicama, to dovodi do značajnijih ušteda vremena i novca kod samih putnika, ali i organizatora putovanja, čime se stvara dodatni prostor za povećanom potrošnjom kod samih putnika, te novim ulaganjima kod subjekata koji u svojim ponudama nude i pakete za RH.“³⁷

Spomenuti treba i to da će povodom svega prethodno navedenog, HTZ provesti i dvije zasebne promotivne kampanje. Prva se odnosi na samo uvođenje eura kao službene valute s provedbom različitih promotivnih aktivnosti na društvenim mrežama (Facebook, Instagram i dr.) i ostalim digitalnim kanalima za komunikaciju. Istom će biti obuhvaćeno ukupno 13 tržišta na kojima će se, uz informaciju o uvođenju eura kao službene valute, promovirati i šarolika turistička ponuda RH. Druga, posebna promotivna kampanja se odnosi na ulazak u Schengen i krenula je već u siječnju tekuće godine na krucijalnim inozemnim tržištima, a u pripremi su i brojne popratne aktivnosti B2B segmentu.

Bez obzira na sve, Hrvatska se suočava s još jednom izuzetno izazovnom turističkom godinom. U ovoj godini nastaviti će se s primjenom potpuno nove *Strategije održivog turizma do 2030. godine*, kao i novog *Strateškog marketinškog i operativnog plana hrvatskog turizma*. Uz sve to, bit će odabran i novi krovni komunikacijski koncept, te sami slogan za hrvatski turizam, koji će zamijeniti dosadašnji „*Croatia, Full of Life*“. Ovaj *rebranding* će turizmu naše zemlje dati potpuno novu dimenziju.

5.3. Negativni učinci s mogućnošću utjecaja na turizam

Razvitak određenih institucija, pa jednako tako i onih na europskom kontinentu, odnosno pod okriljem EU, u samom procesu usvajanja eura kao jedinstvene valute, nikada nije jednostavan. Stoga se očekuje i da će ova tekuća tranzicija u RH s kune na euro biti vrlo kompleksna, te će vrijeme pokazati kako će se sve to odraziti na naše gospodarstvo, naravno, uključujući i turizam. Dakle, put kojim RH trenutačno ide je iznimno nepredvidljiv, premda je tendencija vladajućih

³⁷ Schengen i euro za još konkurentniji hrvatski turizam (2022). Lider media d.o.o. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 16.03.2023.)

usmjerena prema boljitku za sve žitelje naše zemlje. Ustroj Europe prema modelu monetarne integracije s jedinstvenom valutom kao što je euro u suštini se promatra kao jedinstven proces. Također, ističe se i kao temelj monetarne suradnje u ostalim dijelovima svijeta (npr. zaljevska regija, Azija i Latinska Amerika), gdje se o istome raspravlja, ali se nailazi pri tome na različite poteškoće, premda postoji dobra podrška. Međutim, jasno je da u jednom ovakvom konceptu postoji značajni nedostaci, što je i utvrđeno brojnim studijama, koji će se vjerojatno pokazati i kod modela RH za upravljanje integracijom eura, a upravo o njima će biti govora u daljnjoj obradi ovog potpoglavlja.

Pošto su u četvrtom poglavlju rada već obrađeni određeni općeniti nedostaci uvođenja eura kao službene valute unutar RH (gubitak samostalnosti monetarne politike, itd.), a koji bi u kontekstu ovoga potpoglavlja mogli imati negativni učinke na sami turistički sektor, u daljnjoj obradi će biti analizirani oni koji su u direktnoj povezanosti s turizmom.

5.3.1. Rast inflacije

Porast cijena zbog učinaka inflacije nakon uvođenja eura kao službene valute, što je, naravno, iznimno bitan segment za sve gospodarske sektore u RH, pa tako i turizam, na početku ožujka ove godine nije bio izraženiji, ako će se vjerovati statističkim podacima HNB-a. Dakle, učinak uvođenja eura na cijene u siječnju i veljači ove godine bio je relativno blag, odnosno iznosio je 0,4%, što je slično iskustvima drugih zemalja koji su u prethodnim godinama uvele euro kao službenu valutu. Rezultat je to preliminarne i zajedničke analize ESB-a i HNB-a, koja je javno objavljena na raznim mrežnim stranicama. „Detaljnije govoreći, u analizi je utvrđeno kako su siječanjske stope rasta cijena robe bile u skladu s povijesnim obrascima zabilježenim u proteklih deset godina. Na drugu pak stranu, cijene usluga su u siječnju tekuće godine u prosjeku porasle nešto više nego li u proteklih deset godina. Nadalje, ukoliko se promatra veljača, niti jedna od sastavnica inflacije nije drastičnije odstupala od zabilježenih povijesnih prosjeka. Pri tome treba istaknuti kako je službena stopa rasta harmoniziranoga indeksa potrošačkih cijena u siječnju u usporedbi s prethodnim mjesecom iznosila tek 0,3%, a u veljači 0,2% u usporedbi sa siječnjem. Navedena činjenica svrstava RH među zemlje s daleko najnižom mjesečnom stopa rast cijena unutar čitavog euro-područja.“³⁸

³⁸ Rast cijena zbog uvođenja eura iznosio je 0,4 postotna boda (2023). Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 18.03.2023.)

„Daljnji tijek analize tiče se mikro-podataka o cijenama u maloprodajnom sektoru, a bilježi se znatno smanjenje udjela atraktivnih cijena (iste se formiraju na razinama poput „0,99“), s oko 98% u kunama na oko 45% u eurima, kao izravan efekt činjenice da se u siječnju ove godine iznimno veliki broj cijena nije promijenio, pošto izražene u eurima više nisu bile na atraktivnim razinama (npr. „0,99“). Naime, udio od čak 65% cijena ostao je nepromijenjen u siječnju, ako ga se usporedi s prethodnim mjesecom. Od preostalih 35%, čak je 25% cijena u određenoj mjeri sniženo, pošto su brojni trgovci zaokruživali cijene na niže razine prilikom preračunavanja u euro (npr. Interspar, Konzum i dr.). Izuzev toga, analizom je proučen i utjecaj uvođenja eura na percepciju inflacije i inflacijska očekivanja. Suprotno od prethodnih iskustava zemalja članica euro-područja, u kojima se percepcija inflacije većinom povećala prilikom uvođenja eura, u RH se percepcija inflacije u siječnju čak smanjila u odnosu na prosinac, te ostala stabilna u veljači, dok su inflacijska očekivanja snažno pala u oba početna mjeseca tekuće godine. Na smanjenje percipirane inflacije najviše je utjecalo smanjenje cijena energije, što je nadmašilo eventualan negativan učinak uvođenja eura na percepciju inflacije.“³⁹

Što se tiče pak cijena proizvoda i usluga (pogledati Tablicu 3.) direktno povezanih s turističkim sektorom, predviđanja su da će također doći do određenog porasta cijena nakon uvođenja eura kao službene valute, no za analizu toga je potrebno sačekati određeno vrijeme, dok se vidi kakva će situacija biti, barem nakon prve godine.

Tablica 3. Procjena učinka konverzije na cijene u turizmu zbog inflacije u RH

RB	Segment	Poskupljenje u 2023.
1.	Financijske usluge	1,97%
2.	Usluge smještaja	1,75%
3.	Sportsko-rekreacijske usluge	1,52%
4.	Paket-aranžmani	1,45%
5.	Ugostiteljske usluge	1,22%
6.	Ostale usluge	1,00%

Izvor: Što će sve zapravo poskupjeti nakon uvođenja eura? (2021). Poslovni dnevnik, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 18.03.2023.)

³⁹ Ibidem

Zaključno, premda se RH trenutačno nalazi u razdoblju s izazovnim inflacijskim okruženjem, utjecaj uvođenja eura kao službene valute do sada je bio relativno blag i u rangu s iskustvima ostalih europskih zemalja koje su uvele istu valutu kao službenu. Međutim, sve je to još vrlo „svježe“ i treba proći malo vremena da se vide stvarni učinci na gospodarstvo zemlje, te shodno tome odredi razina inflacije ili njezino odsustvo.

5.3.2. Ostali negativni učinci za turizam u RH

„Iako je to sve još vrlo rano za analizirati i zaključiti, kao ostali negativni učinci za turizam u RH nakon proteka određenog vremena od uvođenja eura kao službene nacionalne valute mogli bi se pojaviti slijedeći:

1. povećanje troškova poslovanja u ugostiteljskoj djelatnosti;
2. pojačana selekcija radne snage;
3. pojačani interes stanovnika EU za posjedovanjem nekretnina u RH;
4. veći interes globalnih hotelskih lanaca i drugih hotelskih poduzeća;
5. dodatna investicijska potražnja domaćih poduzetnika;
6. brza promjena strukture vlasnika nekretnina.“⁴⁰

Povećanje troškova poslovanja u ugostiteljskoj djelatnosti moglo bi se dogoditi zbog primjene znatno strožih propisa u području zaštite potrošača u RH, što će zahtijevati otklanjanje raznih (zamijećenih) manjkavosti/nedostataka u objektima turističke ponude (restorani, hoteli, moteli, barovi, kafići i dr.).

Pojačana selekcija radne snage kao učinak bi se mogla pojaviti radi potpunog otvaranja našeg gospodarskog prostora, što bi posljedično moglo uvjetovati različite poremećaje na tržištu rada, zbog znatno masovnijega ulaska stranih pravnih osoba na tržište RH i pojačanoga interesa istih za kvalificiranim, mobilnim i fleksibilnim zaposlenicima.

Pojačani interes stanovnika EU za posjedovanjem nekretnina u RH za rezultat bi mogao imati nedovoljno kontrolirano zauzimanje kvalitetnog prostora i povećanje razine izgrađenosti iznad one zasnovane na dugoročnoj održivosti.

⁴⁰ Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj (2018). Hrvatska narodna banka, dostupno na: <https://bit.ly/3Lgcmlw> (pristup ostvaren: 20.03.2023.), str. 26-27

Veći interes globalnih hotelskih lanaca i drugih hotelskih poduzeća je jedan od procesa koji bi trebao imati brojne pozitivne učinke, no isto tako bi zbog inozemne konkurencije, operativnih standarda i kvalitete menadžmenta moglo dodatno biti otežano poslovanje tuzemnih hotelskih poduzeća. Isto bi od njih zahtijevalo dodatna novčana ulaganja u vidu tržišnog repositioniranja, podizanje razine usluživanja, trajnu edukaciju menadžmenta i zaposlenika, povećanje troškova usko povezanih s komercijalizacijom i promidžbom proizvoda i/ili usluga (eventualna kupovina globalnog brenda i sl.).

Dodatna investicijska potražnja domaćih poduzetnika direktno se veže na prethodni učinak, a to će posljedično rezultirati rastom stalnog pritiska na prostor, ali i na postojeće infrastrukturne kapacitete, što će onda automatski postati „uskim grlom“ razvoja. Izuzev toga, treba upozoriti i na moguću opasnost od tzv. „fenomena turističke preizgrađenosti“, što na kraju podrazumijeva i gubitak ekskluzivnosti destinacije.

Brza promjena strukture vlasnika nekretnina kao negativni učinak bi se svakako mogla pojaviti zbog porasta cijena nekretnina, što bi pojačalo želju velikog broja vlasnika istih za dugoročnim rješavanjem vlastitih egzistencijalnih problema. To je dosada već zamijećeno u slučaju nekih priobalnih gradova (npr. Dubrovnik, Trogir, Rovinj, itd.), te se pokazalo kao vrlo štetno, zbog gubitka starih gradskih jezgri, nekad središta života i događanja, odumrlih i umrtvljenih tijekom većeg dijela godine. Sada bi to moglo biti još izraženije, te u konačnici rezultirati djelomičnim gubitkom izuzetno vrijednog elementa kulturnog naslijeđa.

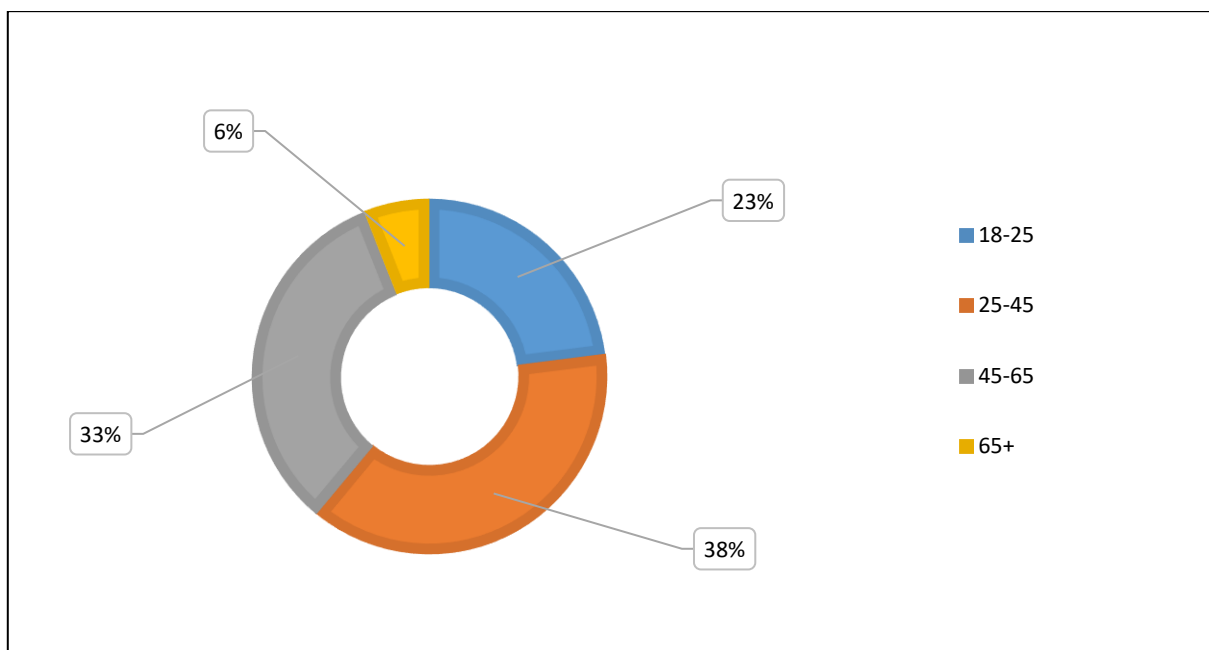
Sumirajući sve navedeno kroz ovog poglavlje, ali isto tako i čitavi rad, očekivanja su kod nas postavljena tako da bi uvođenje eura kao službene valute i pristupanje euro-području trebali u biti donijeti osjetno povećanje kvalitete turističkih proizvoda i usluga, dok će se imidž RH kao poprilično jeftine (još uvijek) turističke destinacije u određenoj mjeri promijeniti. Stoga će RH u sve više moći računati na rast potražnje od turista srednje i više, ali i visoke (elitne) kupovne moći, i to ne isključivo kroz par ljetnih mjeseci, već i tijekom čitave godine. Što se tiče striktno turističkog sektora RH, neće se samo morati drastično unaprijediti kvaliteta i raznovrsnost svih postojećih turističkih proizvoda i usluga, već i sami odnos prema resursima, te načinu korištenja prostora, ako se želi nastaviti s daljnjim razvojem turizma.

6. Anketa o percepciji turista po pitanju uvođenja eura kao službene valute u RH

U okviru tematike koja se analizira kroz ovaj završni rad, izvršeno je anketno istraživanje na bazi slučajnog uzorka o percepciji turista po pitanju uvođenja eura kao službene valute u RH. Većinski dio istraživanja proveden je direktnim ispitivanjem turista na ulicama grada Opatije, a manji dio online. Za online dio je napravljen anketni obrazac preko aplikacije *Google Docs* i objavljen na društvenoj mreži *Facebook*, u grupi naziva *Opatija u srcu*. Međutim, u grupi je bio stvarno slab odaziv što se tiče odgovora na anketu, gdje su istu ispunili svega 2 ispitanika, pa je većina odgovora na kraju prikupljena direktnim ispitivanjem na ulici. Vrijeme provedbe bilo je od 01. do 08.04.2024. godine.

Pošto je Opatija općepoznata kao izrazito turistički grad, zaista nije bilo teško pronaći turiste na njezinim ulicama, te im postaviti pitanja o utjecajima uvođenja eura kao službene valute u RH. Dakle, u anketi je sudjelovalo ukupno 65 ispitanika, iako ih je mnogo više ispitano, no neki od njih nisu bili voljni dati odgovor, negdje njih 20-ak. Ispitani turisti su bili i hrvatski i strani državljani. Hrvatski su ispitani na hrvatskom, a strani na engleskom jeziku. Anketa je provedena usmenim ispitivanjem turista i bilježenjem svih dobivenih odgovore na papir. Prvo pitanje se tiče dobne strukture, koja je prikazana ispod na Grafikonu 1.

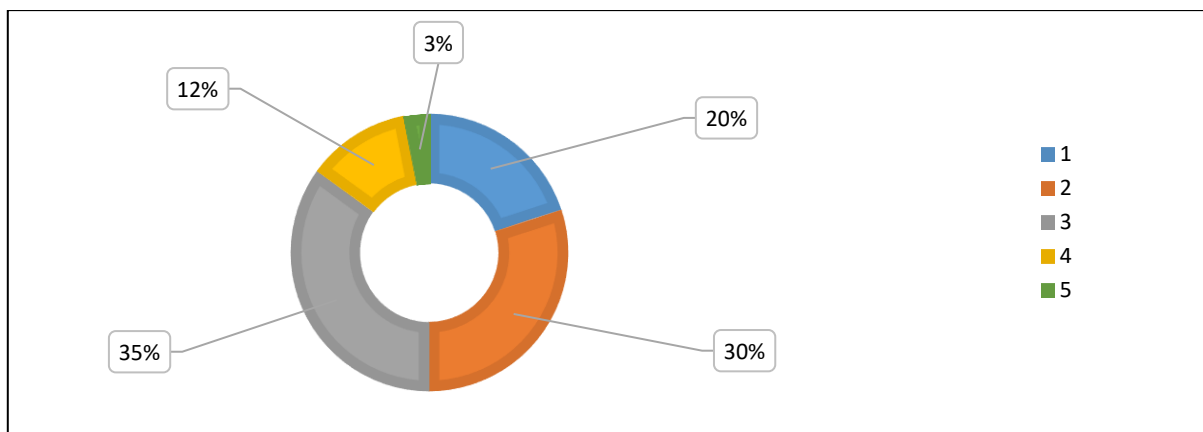
Grafikon 1. Dobna struktura ispitanika

Izvor: Izrada autora

Rezultati predočeni Grafikonom 1. kažu nam kako najviše ispitanika pripada starosnoj skupini „25-45“, čak njih 38%. Zatim slijede oni u starosnoj skupini „45-65“ s 33%, pa u skupini „18-25“ s 23%, te u konačnici oni u skupini „65+“ sa 6%. Nakon toga, u drugom pitanju se tražila ocjena zadovoljstva turista u korištenju eura kao nove valute, ocjenama od 1 do 5. Zabilježeni odgovori mogu se vidjeti na Grafikonu 2.

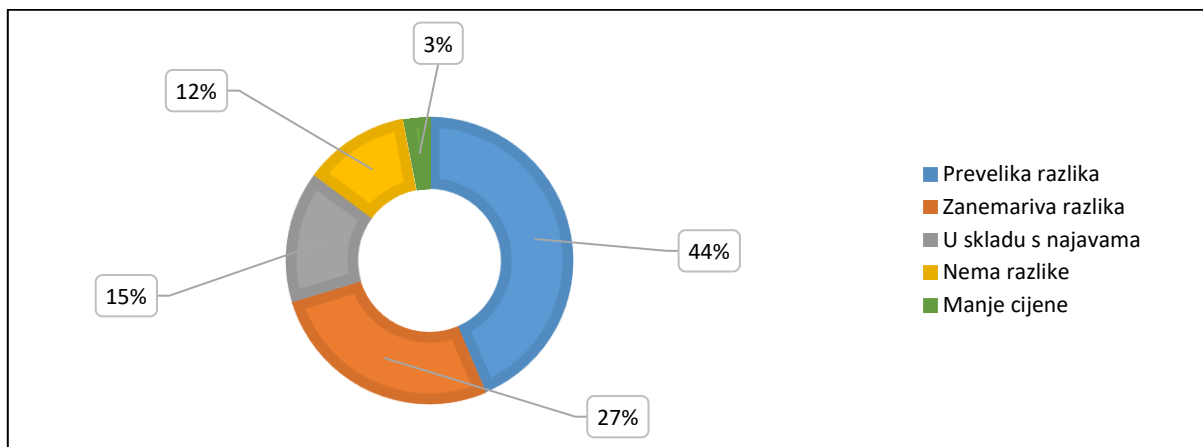
Grafikon 2. Ocjena zadovoljstva korištenja eura

Izvor: Izrada autora

Dakle, ocjena „1“ označava nedovoljno zadovoljstvo korištenjem eura, a na drugu pak stranu ocjena „5“ odlično zadovoljstvo istim. Može se onda primijetiti kako su ispitanici ponajviše odabirali ocjene „2“ i „3“ u ovom segmentu. Također, zabrinjavajuće je da čak 20% ispitanika nije zadovoljno korištenjem nove valute, dok je samo 3% njih odabralo najvišu ocjenu „5“. Nadalje, slijedeće postavljeno pitanje tiče se razlike u cijenama kada je službena valuta bila kuna i sada kada je to euro, a odgovori su predstavljeni Grafikonom 3.

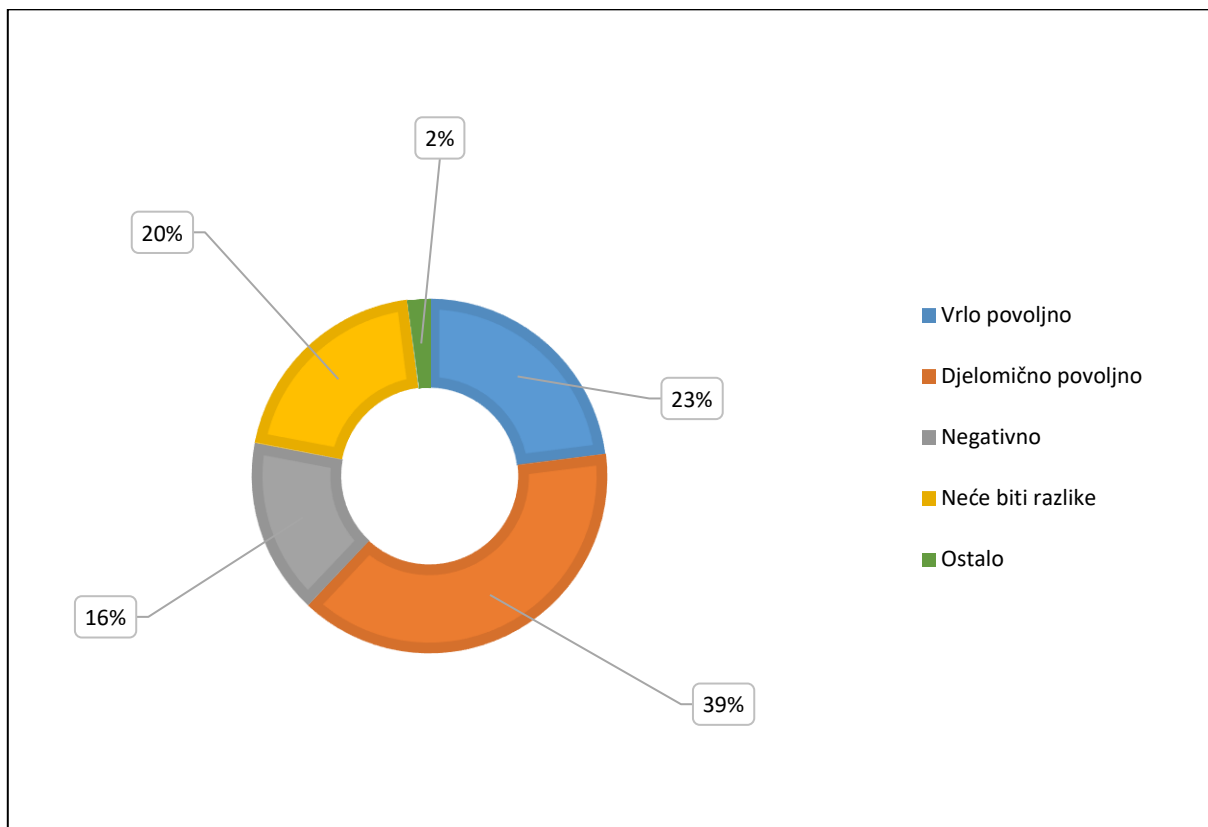
Grafikon 3. Razlika u cijenama u odnosu kada je službena valuta bila kuna

Izvor: Izrada autora

Promatrajući rezultate iz Grafikona 3. može se primijetiti kako je najviše turista zaključilo da se osjeti prevelika razlika u cijenama u odnosu na vrijeme kada je službena valuta u RH bila kuna, pošto se za taj odgovor izjasnilo čak 44% ispitanih. Na drugu pak stranu, samo 3% njih je zaključilo kako su aktualne cijene manje nego u spomenutom razdoblju. U slijedećem pitanju se od turista tražio odgovor o utjecaju eura na turizam RH, a sami odgovori su prikazani na niže predočenom Grafikonu 4.

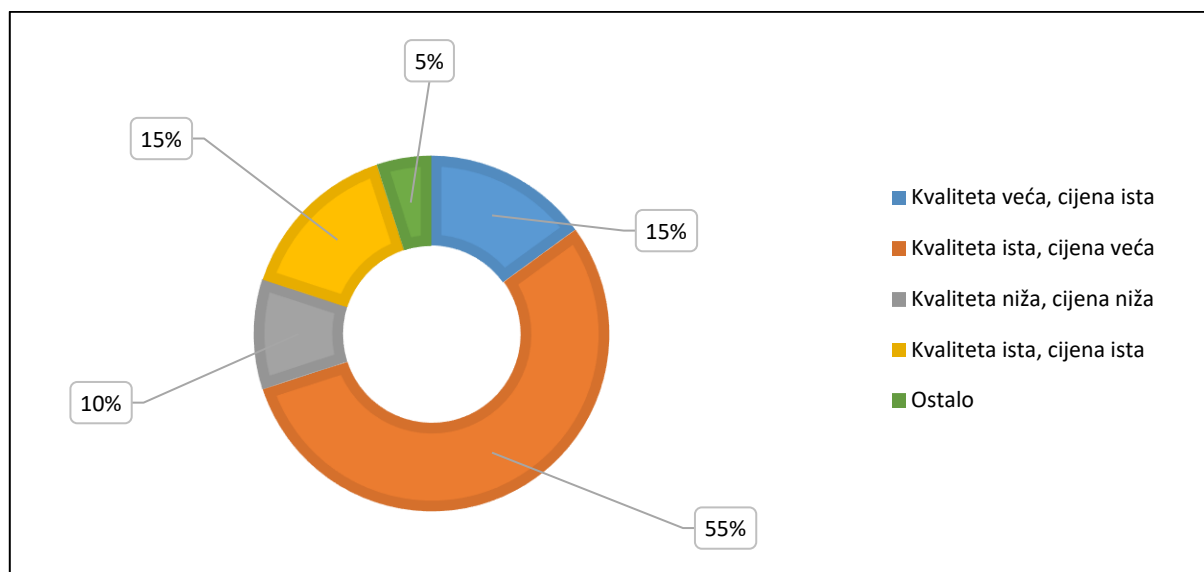
Grafikon 4. Utjecaj eura na turizam RH

Izvor: Izrada autora

Dakle, više od polovice ispitanih smatra kako je zasada euro kao valuta imao „vrlo povoljan“ ili „djelomično povoljan“ utjecaj na turizam RH. Na drugu pak stranu, ispitanici su kao glavni negativan utjecaj naveli znatno lakšu usporedivost cijena na našem i tržištu iz zemalja iz kojih dolaze u posjetu, odnosno da više ne kupuju bez razmišljanja. Nadalje, 16% ispitanika smatra da se uvođenje eura kao službene valute negativno odrazilo na turizam u RH, dok 20% njih tvrdi da nema uopće nikakve razlike u odnosu na vrijeme kada je službena valuta bila hrvatska kuna. U slijedećem anketnom pitanju se zahtijevalo mišljenje od ispitanika u pogledu odnosa cijene i kvalitete proizvoda i usluga nakon uvođenja eura kao službene valute, a prikupljeni rezultati se mogu vidjeti na niže predočenom Grafikonu 5.

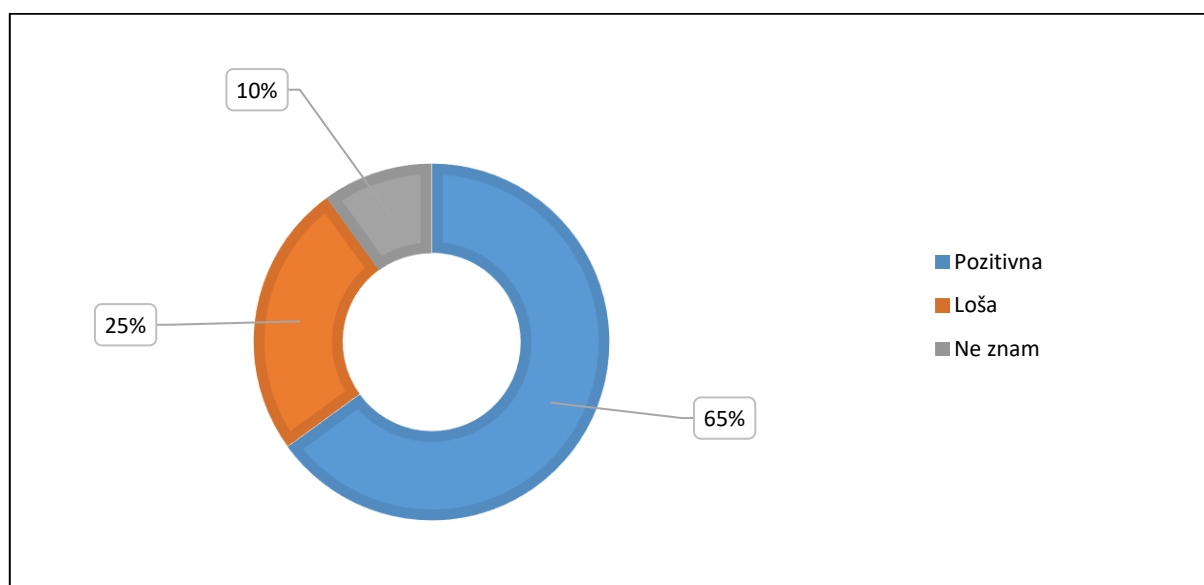
Grafikon 5. Odnos cijene i kvalitete nakon uvođenja eura

Izvor: Izrada autora

Prema rezultatima predstavljenim u Grafikonu 5. može se primijetiti kako 55% ispitanih smatra da je euro kao službena valuta doprinio porastu povećanja cijena, a kvaliteta istih je ostala ista, što nikako ne spada među pozitivne promjene. Dakle, razni dionici, kako u turizmu, tako i u ostalim djelatnostima, su bezbrižno povećavali cijene vlastitih usluga i proizvoda bez ikakvog unaprjeđenja sadržaja u ponudi. Nadalje, samo 15% ispitanih smatra da su i cijena i kvaliteta ostale iste, dok jednaki broj njih smatra kako su navedena dva elementa veća, što je u konačnici i „najzdraviji put“. Razmišljanja o budućnosti eura prikazana su Grafikonom 6.

Grafikon 6. Razmišljanja o budućnosti eura kao službene valute

Izvor: Izrada autora

Ukoliko se promatra Grafikon 6., može se zaključiti da čak 65% ispitanih turista ima pozitivan stav o budućnosti eura kao službene valute u RH. Na drugu pak stranu, 25% njih ima negativno mišljenje o istom, što nije zanemariva brojka, no smatra se kako će se isti u budućnosti uvjeriti da je uvođenje eura kao službene platežne valute jedan od najlogičnijih i najispravnijih poteza za RH, kao i za turizam u našoj zemlji. Postoje i oni koji su ostali suzdržani po ovom pitanju, odnosno odabrali su odgovor „Ne znam“, a takvih je ukupno 10%.

7. Zaključak

Republika Hrvatska je 01. siječnja prošle godine i službeno preuzela euro kao svoje jedino zakonito sredstvo plaćanja i time postala 20. po redu zemlja članica euro-područja. Na isto se obvezala još 2013. godine, kada je i ušla u sastav EU, za što je trebalo ispuniti različite kriterije određene u Ugovoru iz Maastrichta. Ti kriteriji se nazivaju konvergencijskim, a ispunjenje istih je iznimno bitno zbog rasta blagostanja i stabilnosti euro-područja. Također, nužno je da sama konvergencija bude postignuta na trajnijoj osnovi, a ne isključivo tijekom određenog trenutka, te da je njezin stupanj što viši, što rezultira lakšom integracijom zemlje u euro-područje i boljom spremnošću na prihvaćanje zajedničke europske politike. Konvergencijske kriteriji su od strane RH ispunjeni tijekom 2022. godine, kada je i EU dala „zeleno svjetlo“ za početak završne etape procesa uvođenja eura kao službene valute.

Prije nego li krene u sami postupak euroizacije, svaka zemlja provodi detaljnu analizu u vidu utvrđivanja troškova i koristi, te shodno tome onda i donosi krajnju odluku o opravdanosti svog ulaska u euro-područje. Postoji jedan čitavi niz razloga, odnosno koristi koje donosi uvođenje eura kao službene nacionalne valute, a kao jedna od glavnih navodi se stabilnost valute. Izuzev toga, većim brojem zemalja koje koriste istu valutu uspostavlja se i bolja europska integracija, te se znatno bolje iskorištava tržišni potencijal euro-područja. Stabilna valuta kao što je euro se ističe kao predznak manje rizičnosti u poslovanju sa zemljom koja ju koristi, pa tako i uvelike pogodnijom za različita inozemna ulaganja. Zamjena službene nacionalne valute, odnosno kune s eurom trebala bi rezultirati izrazito pozitivnim učinkom na gospodarstvo RH, pošto se naša zemlja ističe kao visoko euroizirana zemlja, a najveće koristi bi u suštini trebala ostvariti zbog uklanjanja valutnog rizika. Glavnina svih ostalih koristi koje će se realizirati u razdoblju nakon uvođenja eura je uglavnom trajnog karaktera, dok će na drugu pak stranu troškovi većinom biti jednokratni, te neznatne ukupne važnosti.

Promatrajući striktno turizam, odnosno turistički sektor u RH, razmišljanja su usmjerena u direkciji koja zagovara tvrdnju da će uvođenje eura kao službene nacionalne valute rezultirati većinom pozitivnim učincima za ovaj sektor gospodarstva. Za razliku od ostalih zemalja članica euro-područja, za RH je specifično što dosta ovisi o samom turizmu kao sektoru gospodarstva, kao niti jedna od njih, pa dosad ni nije bilo potrebe za analizom jedne takve vrste konkurentnosti između zemalja. Shodno provedenima istraživanjima HNB-a, utvrđeno je da se kod cjenovno

„osjetljivih“ tržišta, kod kojih je i sam porast cijena robe i usluge povezan s turizmom, nakon uvođenja eura kao službene valute narušava konkurentnost. Sumirajući sve, može se zaključiti kako je u našoj zemlji moguće očekivati pozitivnije učinke uvođenja eura kao službene platne valute na turizam, kako zbog ukupne veličine njegovoga sektora, tako i vrlo visoke orijentacije prema tržištima zemalja euro-područja, kao i dostupnog prostora za podizanje same kvalitete s kojom bi se u konačnici mogao opravdati eventualni rast cijena. Međutim, vrijeme će pokazati svoje, te je prerano donositi neke konkretne zaključke.

Bibliografija

1. Baldwin, R. i sur. (2008): Study on the Impact of the Euro on Trade and Foreign Direct Investment. Economic Papers. European. Commission. Bruxelles, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 10.03.2023.)
2. Božina, M. (2006): Pravni i ekonomski aspekt Ugovora o Europskoj uniji iz 1992. godine. Ekonomska istraživanja, vol. 19 (1), Ekonomski fakultet Zagreb. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 15.02.2023.)
3. Bukovšak, M. i sur. (2018): Utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu i inozemna izravna ulaganja. Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 06.03.2023.)
4. Ciraki i sur. (2023): Hrvatski model uvođenja eura i njegova usporedba s modelima odabranih zemalja eurozone. Veleučilište u Virovitici. Virovitica, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 21.02.2023.)
5. Deskar-Škrbić, M. (2017.): Hrvatska i euro II – sažeta cost-benefit analiza. Ekonomski lab. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 24.02.2023.)
6. Deskar-Škrbić, M. i Kunovac, D. (2021): 20. godišnjica eura - zašto se neke zemlje još ne žele pridružiti?. Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 27.02.2023.)
7. Euro – Povijest i svrha eura (2023). Europska unija, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 06.02.2023.)
8. Euro at 20 (2023). Europska unija, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 07.02.2023.)
9. European Union: Share in global gross domestic product based on purchasing-power-parity from 2017 to 2027 (2023). Statista. Hamburg. Njemačka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 08.03.2023.)
10. Gullstrand, J. i Olofsdotter, K. (2018): Trade and the Euro – effects on bystanders. Applied Economic Letters. Routledge – Taylor & Francis Group. Abingdon
11. Izvješće o konvergenciji – svibanj 2018. (2018). Europska središnja banka - Eurosustav, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 18.02.2023.)
12. Jednokratni troškovi uvođenja eura (2021). Financijski klub, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 01.03.2023.)
13. Kandžija, V. i Host, A. (2001): Europski monetarni sustav. Ekonomski pregled, 52. Hrvatsko društvo ekonomista. Zagreb

14. Kesner-Škrab, M. (2006): Kriteriji konvergencije. Institut za javne financije. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 17.02.2023.)
15. Koji su glavni troškovi uvođenja eura? (2023). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 22.02.2023.)
16. Most Traded Currencies in the World (2024). Bankbazaar, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 09.02.2024.)
17. Paparella, I. (2001): Uvođenje eura – početci i očekivanja. Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu. Dubrovnik, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 09.02.2024.)
18. Primorac, Ž. (2018): Plusevi i minusi zajedničke valute. Perspektive. Zagrebačka inicijativa. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 24.02.2023.)
19. Pufnik, A. (2018): Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije. Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 27.02.2023.)
20. Rast cijena zbog uvođenja eura iznosio je 0,4 postotna boda (2023). Hrvatska narodna banka. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 18.03.2023.)
21. Schengen i euro za još konkurentniji hrvatski turizam (2022). Lider media d.o.o. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 16.03.2023.)
22. Schwartz, P. (2004): The Euro as Politics. Institute of Economic Affairs. London. Engleska, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 12.03.2023.)
23. Share of travel and tourism's total contribution to GDP in European Union member countries (EU 27) and the United Kingdom (UK) from 2019 to 2021 (2022). Statista, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 05.03.2023.)
24. Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj (2018). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 20.03.2023.)
25. Šonje, V. (2018): Neutemeljen strah od zajedničke valute. Zagrebačka inicijativa. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 24.02.2023.)
26. Šonje, V. (2019): Euro u Hrvatskoj – za i protiv. Ekonomski lab. Zagreb
27. Što će sve zapravo poskupjeti nakon uvođenja eura? (2021). Poslovni dnevnik, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 18.03.2023.)
28. U 2022. Godini ostvareno više od 104 milijuna noćenja (2023). Hrvatska turistička zajednica – HTZ. Zagreb, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 13.03.2023.)
29. Uvjeti za uvođenje eura (2023). Hrvatska narodna banka, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 15.02.2023.)

30. Wesel, B. (2023): EU member Croatia joins the eurozone. Deutsche Welle. Berlin, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 10.02.2023.)
31. What is the euro area? (2023). Europska unija, dostupno na: [Poveznica](#) (pristup ostvaren: 10.02.2023.)
32. Žigman, A. (2018): Lista briga i izazova. Zagrebačka inicijativa. Zagreb

Popis ilustracija

Slika 1. Euro-područje na dan 01. siječnja 2023. godine.....	6
Slika 2. Glavni koraci procesa uvođenja eura kao službene valute.....	8
Slika 3. Troškovi koji su ponajviše osjetni za najviše vladajuće tijelo i banku.....	12

Popis tablica

Tablica 1. Sistematičan prikaz prednosti i nedostataka uvođenja eura kao službene valute... 14
Tablica 2. Top 10 zemalja članica EU s najvećim udjelom turizma u BDP-u..... 24
Tablica 3. Procjena učinka konverzije na cijene u turizmu zbog inflacije u RH..... 35

Popis grafikona

Grafikon 1. Dobna struktura ispitanika.....	38
Grafikon 2. Ocjena zadovoljstva korištenja eura.....	39
Grafikon 3. Razlika u cijenama u odnosu kada je službena valuta bila kuna.....	39
Grafikon 4. Utjecaj eura na turizam RH.....	40
Grafikon 5. Odnos cijene i kvalitete nakon uvođenja eura.....	41
Grafikon 6. Razmišljanja o budućnosti eura kao službene valute.....	41